

Σημείωμα του εκδότη

Νομοθετικές κακοτεχνίες

Με τον πρόσφατο Ν. 5172/2025 συνεχίστηκε η πρακτική της κακής νομοθέτησης την οποία έχει εγκολπωθεί το Υπουργείο Δικαιοσύνης και επιβραβεύει η πλειοψηφία της Βουλής.

Κύρια γνωρίσματα της εν λόγω πρακτικής είναι: Η μη κατάρτιση των νομοσχεδίων από νομοπαρασκευαστικές επιτροπές με αντιπροσωπευτική σύνθεση αλλά η παρασκευή τους από ενδοθίδιους συνεργάτες· η ρύθμιση ετερόκλητων αντικειμένων στο αυτό νομοθετικό κείμενο· η έλλειψη συντονισμού και εναρμόνισης των νέων διατάξεων προς τις ήδη ισχύουσες· η ασυνάρτητη ενσωμάτωση ενωσιακών κειμένων στην εθνική έννομη τάξη· η ακατάσχετη, στα όρια του κανιβαλισμού, επέμβαση στον Ποινικό Κώδικα και στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας· η επικαιρική νομοθέτηση με αφορμή «θεαματικές» υποθέσεις· η αγνόηση θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα και σε διεθνή κείμενα (ΕΣΔΑ, ΔΣΑΠΔ κ.α.).

Ιδού ένα μικρό ανθολόγιο κακοτεχνων ρυθμίσεων του Ν. 5172/2025, ο οποίος, κατά δήλωση των δημιουργών του,

θα συμβάλει στην λυσιτελέστερη αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και των διάφορων μορφών ενδοοικογενειακής βίας καθώς και εν γένει της εγκληματικότητας.

A) Το άρθρο 315 ΠΚ (ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων) αντικαταστάθηκε με σκοπό την συμμόρφωση με το άρθρο 3 της Οδηγίας 2024/1385. Εν τούτοις, η Οδηγία δεν υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να εισαγάγουν ποινικές διατάξεις αντιγράφοντας το άρθρο 3 και το σημείο 15 του Προοιμίου της, όπως υπέλαβε ο ημέτερος βιαστικός νομοθέτης, αλλά να διασφαλίσουν ότι οι περιγραφόμενες εκεί πράξεις τιμωρούνται ποινικώς. Οι επίμαχες ενέργειες στοιχειοθετούσαν ήδη υπό το ισχύον άρθρο 310 ΠΚ βαριά σωματική βλάβη, ώστε να περιττεύει η προσθήκη της φλύαρης διάταξης του άρθρου 315 με ρήτρα επικουρικότητας.

B) Στον Ν. 3500/2006 προστέθηκε μακροσκελές άρθρο 10Α, το οποίο, μεταξύ άλλων, απαγορεύει την αναστολή ή μετατροπή των άνω των δύο ετών ποινών για αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας και αποκλείει το ανασταλτικό αποτέλεσμα

Συνέχεια στη σελ. 2

Σε αυτό το τεύχος

3 Ανακοινώσεις ΕΕΠ

- Προκήρυξη βραβείων Δ. Μπαμπάκου και Κ. Τσιριμώκου 2025
- Διαδικτυακά σεμινάρια ποινικής δικηγορίας 2025

4 Επικαιρότητα

- Η κατάργηση της ακυρότητας του άρθρου 162 παρ. 2 ΚΠΔ με τον πρόσφατο ν. 5172/2025 - Α. Ζαχαριάδης
- Η αντικατάσταση των αναμορφωτικών μέτρων των ανηλίκων και η τροποποίηση του άρθρου 124 ΠΚ με το Ν 5172/2025 - Κ. Κοσμάτος
- Περί της φερόμενης σιωπηρής καταργήσεως του λόγου εξαλείψεως του αξιοποιήσιμου πράξεων υπουργών κατά το άρθρο 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003 - Ι. Μοροζίνη

9 Νομοθεσία

- Η θέση του θύματος της εκβίασης και δράστη της ενεργητικής δωροδοκίας στην ποινική δίκη - Β. Αρβανίτης

11 Νομολογία

- Πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το δικαίωμα του κατηγορουμένου να παρίσταται στην δίκη που διεξάγεται σε βάρος του - Ε. Τσαγκαράκη

13 Ποινική νομολογία ΕΔΔΑ

- Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Αυγούστου - Δεκεμβρίου 2024 - Επιμέλεια: Β. Χειρδάρης

της έφεσης (παρ. 2), στην δε επ' αυτοφώρω διαδικασία επιβάλλει ως κανόνα την κράτηση του κατηγορουμένου σε περίπτωση αναβολής της εκδίκασης της υπόθεσης για τρεις ή πέντε ημέρες. Επιπλέον, με το τροποποιημένο άρθρο 19 του αυτού νόμου παρέχεται η δυνατότητα απαλλαγής του φερόμενου ως θύματος ενηλίκου από την υποχρέωση μαρτυρίας στο ακροατήριο και υποκατάστασής της από την εξέτασή του με τεχνολογικά μέσα (ΚΠΔ 238Α) ή την ανάγνωση της κατάθεσής του στην προδικασία.

Πρόκειται για ρυθμίσεις τιμωρητικού χαρακτήρα που προσβάλλουν την κατά το Σύνταγμα (άρθρο 96 παρ. 1) αποκλειστική δικαιοδοσία των δικαστηρίων να αποφαίνονται για τις επιβλητέες ποινές εντός του οριζόμενου στον νόμο πλαισίου καθώς και για τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα με τήρηση της αρχής της αναλογικότητας (Σ 25 παρ. 1), αλλά είναι και ασύμβατες με το τεκμήριο αθωότητας και το θεμελιώδες δικαίωμα της διά ζώσης εξέτασης των μαρτύρων κατηγορίας (ΕΣΔΑ 6 παρ. 2, παρ. 3δ).

Γ Με προσθήκη εδαφίου στο άρθρο 296 ΚΠΔ προβλέπεται ότι η τέλεση οιοδήποτε κακουργήματος εκ του αυτόθι ευρέως καταλόγου από τον τελούντα υπό περιοριστικούς όρους κατηγορούμενο συνεπάγεται την αντικατάσταση των τελευταίων με προσωρινή κράτηση εφόσον για το νέο αδίκημα έχει επιβληθεί μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, ενώ η τέλεση πλημμεληματικής πράξεως εκ του καταλόγου συνεπάγεται «δυναμική» επιβολή προσωρινής κράτησης.

Η υποδεικνυόμενη με το νέο εδάφιο «υποχρεωτική» προσωρινή κράτηση αντιβαίνει όμως στο άρθρο 5 παρ. 1γ ΕΣΔΑ και τον χαρακτήρα της προσωρινής κράτησης ως έσχατου μέσου (ΚΠΔ 286 παρ. 1), καθώς και στο πρωτείο της προσωπικής ελευθερίας και την θέση της υπό την εγγύηση της ανεξάρτητης δικαστικής κρίσης (Σ 5 παρ. 3, 6 παρ. 1). Μόνον τα αρμόδια δικαστικά όργανα (ανακριτής, δικαστικό συμβούλιο, δικαστήριο) –και όχι ο νομοθέτης προκαταβολικώς(!)– έχουν την δικαιοδοσία να κρίνουν *in concreto* πότε επιβάλλεται υπό τις προϋποθέσεις του νόμου η προσφυγή στο εξαιρετικό μέτρο της προσωρινής κράτησης.

Δ Στην παρ. 2 του άρθρου 162 ΚΠΔ οριζόταν ότι ο επιδίδων το έγγραφο οφείλει, επί ποινή ακυρότητας της επίδοσης,

να σημειώσει επ' αυτού την χρονολογία και τον τόπο της επίδοσης, το πρόσωπο στο οποίο παραδόθηκε το έγγραφο και να το υπογράψει. Η ρητή απαγγελία ακυρότητας οσάκις ελλείπει κάποιο από τα προαναφερόμενα στοιχεία ήταν συνεπής προς το θεμελιώδες δικαίωμα του προς ον η επίδοση να πληροφορείται εγκαίρως και με ακρίβεια το περιεχόμενο του επιδιδόμενου εγγράφου ώστε να ασκεί τα παρεχόμενα στον ίδιον δικαιώματα. Επιπλέον, λάμβανε υπ' όψιν την παρ' ημίν επιπολάζουσα πρακτική της απόρριψης εική και ως έτυχε (αντί της θυροκολλήσεως) των επιδιδόμενων εγγράφων στις αυλές ή εισόδους των κτιρίων.

Παρά την ρητή απαγγελία ακυρότητας στο υπό συζήτηση άρθρο του ΚΠΔ, ο Άρειος Πάγος αποφάνθηκε εσχάτως (απόφαση 200/2024) *contra legem* ότι η μη αναγραφή κάποιου από τα προαναφερόμενα στοιχεία στο επιδιδόμενο έγγραφο δεν επιφέρει τάχα ακυρότητα της επίδοσης, με επίκληση της νομολογίας υπό τον προϊσχύσαντα ΚΠΔ (!), στην αντίστοιχη διάταξη του οποίου (161 παρ. 2) δεν απαγγελλόταν στην περίπτωση αυτή ακυρότητα.

Ο νομοθέτης μας, αντί να αγνοήσει την αδόκητη αρεοπαγίτικη παρεκτροπή αναμένοντας την συμμόρφωση του Ακυρωτικού προς τις επιταγές του νόμου, έσπευσε, με το άρθρο 79 του Ν. 5172/2025, να διαγράψει από το άρθρο 162 παρ. 2 την πρόβλεψη ακυρότητας, προκειμένου, όπως αναγράφεται στην Απιολογική Έκθεση, να επέλθει «εναρμόνιση με την πρόσφατη νομολογία του Αρείου Πάγου» (!). Ως εάν η αναγραφή των απαιτούμενων ελάχιστων στοιχείων (ημερομηνία, τόπος, τρόπος επίδοσης, υπογραφή) στο επιδιδόμενο έγγραφο απαιτούσε ιδιαίτερη επιμέλεια ή εξειδικευμένη γνώση του οργάνου επιδόσεως...

Οι διακονούντες την ποινική δικαιοσύνη καλούνται να αμβλύσουν τις αρνητικές συνέπειες των διαδοχικών κακότεχνων παρεμβάσεων του νομοθέτη με την πιστή εφαρμογή των βασικών κανόνων του φιλελεύθερου ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου ματαιώνοντας την επιχειρούμενη υπονόμηση των θεμελίων του.

Ηλίας Γ. Αναγνωστόπουλος

Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Ποινολόγων

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ

Προκήρυξη των Βραβείων Δημητρίου Μπαμπάκου και Κωνσταντίνου Τσιριμώκου

Η Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων έχει καθιερώσει Βραβεία εις μνήμην του Δημητρίου Μπαμπάκου, ιδρυτικού μέλους της και κορυφαίου ποινικολόγου, και του Κωνσταντίνου Τσιριμώκου, προέδρου και ευεργέτη της. Τα Βραβεία απονέμονται σε νέους δικηγόρους, οι οποίοι διακρίνονται για την ικανότητα και το ήθος τους κατά την άσκηση της ποινικής δικηγορίας και συμβάλλουν στην προαγωγή των ποινικών επιστημών.

Το διοικητικό συμβούλιο της Ε.Ε.Π. αποφάσισε να προκηρύξει για το έτος 2025:

- Το Βραβείο Δημητρίου Μπαμπάκου, και
- Το Βραβείο Κωνσταντίνου Τσιριμώκου, με συμβολικό χρηματικό έπαθλο.

Οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να υποβάλουν τον φάκελο της υποψηφιότητάς τους, με αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα σπουδών, επαγγελματικής και επιστημονικής δραστηριότητας, καθώς και όλα τα δημοσιεύματά τους, μέχρι την 10η Μαρτίου 2025, στα γραφεία της Ε.Ε.Π., Εμμ. Μπενάκη 24, 106 78 Αθήνα τηλ. 210 3820125 (υπεύθυνη: κ. Γεωργία Λαβαζού, 6944 506619).

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑΣ 2025

Η Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων διοργανώνει σεμινάρια για την τέχνη της ποινικής δικηγορίας με έναρξη τον Μάρτιο του 2025.

Σκοπός των σεμιναρίων είναι να αναδειχθούν τα σύνθετα ζητήματα που αντιμετωπίζει ο ποινικολόγος που χειρίζεται μια υπόθεση και να υποδειχθούν τεχνικές για την επιτυχή διαχείρισή τους. Τα επτά συνολικά απογευματινά σεμινάρια, με συχνότητα ένα ανά εβδομάδα, θα διεξαχθούν μέσω της πλατφόρμας Zoom κάθε Τετάρτη (18:00-20:00) για τους μήνες Μάρτιο-Ιούνιο 2025.

Τα σεμινάρια απευθύνονται πρωτίστως σε νέους δικηγόρους καθώς και σε ασκούμενους (που έχουν συμπληρώσει 12 μήνες άσκησης από την εγγραφή τους στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο) που επιθυμούν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις και την εμπειρία τους στην ποινική δικηγορία με την ενεργή συμμετοχή τους στα σεμινάρια, τα οποία θα διευθύνουν έμπειροι ποινικολόγοι.

Οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να δηλώσουν την συμμετοχή τους στα σεμινάρια με τα πλήρη στοιχεία επικοινωνίας τους έως την 28η Φεβρουαρίου 2025 αποστέλλοντας e-mail στην ηλεκτρονική διεύθυνση hcba@hcba.gr.

Η συμμετοχή στα σεμινάρια της ποινικής δικηγορίας έχει συμβολικό κόστος 50 ευρώ. Η κατάθεση πρέπει να γίνει στον τραπεζικό λογαριασμό της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων (Alpha Bank: IBAN GR 12 0140 1030 1030 0232 0004 750) αμέσως μετά την επιβεβαίωση της συμμετοχής σας από την ΕΕΠ. Στη μεταφορά του εμβάσματος παρακαλείσθε να αναγράφετε το ονοματεπώνυμό σας.

Όσοι συμμετάσχουν αδιαλείπτως στα σεμινάρια θα λάβουν σχετική βεβαίωση παρακολούθησης.

Η κατάργηση της ακυρότητας του άρθρου 162 παρ. 2 ΚΠΔ με τον πρόσφατο ν. 5172/2025

Αθανάσιος Κ. Ζαχαριάδης

Αναπλ. Καθηγητής ΑΠΘ, Μέλος ΔΣ ΕΕΠ

1.- Μια νομοθετική παρέμβαση που πέρασε σχεδόν απαρατήρητη με τον πρόσφατο ν. 5172/2025, μολονότι δεν είναι ασήμαντη για το δικαίωμα ακρόασης του κατηγορουμένου, αφορά τη ρύθμιση του άρθρου 162 παρ. 2 (και 3) ΚΠΔ.

Ειδικότερα: πριν από τη θέσπιση του νέου ΚΠΔ, στα πλαίσια της αντίστοιχης πρόβλεψης του άρθρου 161 παρ. 2 ΚΠΔ, είχε επικρατήσει στη νομολογία του ΑΠ η άποψη ότι η παράλειψη του οργάνου της επίδοσης να σημειώσει επί του επιδιδόμενου εγγράφου την χρονολογία και τον τόπο της επίδοσης, το πρόσωπο στο οποίο παραδόθηκε, καθώς και να υπογράψει τη σχετική σημείωση, δεν προκαλούσε καμιάς μορφής ακυρότητα της επίδοσης, ήτοι ούτε σχετική¹ ούτε απόλυτη.²

2.- Αντιθέτως, ο νέος ΚΠΔ στη διάταξη του άρθρου 162 παρ. 2, στην οποία μεταφέρθηκε το περιεχόμενο της προηγούμενης ρύθμισης, προέβλεπε ρητά, ως κύρωση για την παραπάνω παράλειψη του οργάνου της επίδοσης, τη (σχετική) ακυρότητα της επίδοσης. Ο λόγος που ο νομοθέτης του νέου ΚΠΔ προέβη στην αναβάθμιση της εν λόγω διάταξης είναι προφανής: η ανωτέρω σημείωση λειτουργεί ουσιαστικά ως ένα «δεύτερο αποδεικτικό επίδοσης» για τον ενδιαφερόμενο διάδικο³ που παραμένει στα χέρια του παραλήπτη. Δικαίως, λοιπόν, η τήρηση

“Μια νομοθετική παρέμβαση που πέρασε σχεδόν απαρατήρητη με τον πρόσφατο ν. 5172/2025”

της ρύθμισης του άρθρου 162 παρ. 2 ΚΠΔ, ενόψει της σημασίας της, εξοπλίστηκε με σχετική ακυρότητα της επίδοσης, η δε παράλειψη του οργάνου της επίδοσης δεν αποτελεί μία τυπική, άνευ ουσίας, παράλειψη, αλλά συνδέεται κάποτε άμεσα με το δικαίωμα ακρόασης του κατηγορουμένου. Συγκεκριμένα, από τη μια μεριά συμβάλλει στην ενημέρωση του αποδέκτη της επιδόσεως σχετικά με τις προθεσμίες, προκειμένου ο τελευταίος να προβαίνει εμπρόθεσμα στις περαιτέρω δικονομικές ενέργειές του, όπως λ.χ. στην περίπτωση

ασκήσεως ενδίκων μέσων⁴. Μόλις, βέβαια, χρειάζεται να τονιστεί πόσο σημαντική είναι η σημείωση της χρονολογίας της επίδοσης επί του επιδιδόμενου εγγράφου για την ενημέρωση του προς ον η επίδοση, ειδικά στις περιπτώσεις εκείνες όπου η τελευταία γίνεται με θυροκόλληση κατά τα αναφερόμενα στη διάταξη του άρθρου 155 παρ. 3 ΚΠΔ, αφού, στις περιπτώσεις αυτές, πράγματι, η παράλειψη της σχετικής υποχρέωσης του οργάνου της επίδοσης φαίνεται να εμποδίζει καταλυτικά τη δυνατότητα του προς ον η επίδοση να πληροφορηθεί τη χρονολογία της επίδοσης, προκειμένου να σχεδιάσει επιτυχώς την περαιτέρω δικονομική τακτική του. Από την άλλη μεριά –και ίσως αυτό να είναι το κυριότερο– προστατεύει τον αποδέκτη της επίδοσης από ενδεχόμενες μεθοδεύσεις ή σφάλματα των οργάνων της επίδοσης, στο μέτρο που η ύπαρξη της σχετικής σημείωσης πάνω στο επιδιδόμενο έγγραφο είναι απαραίτητη για την εξακρίβωση της τήρησης ή μη των προθεσμιών κλήτευσης και τον αντίστοιχο αποκλεισμό τυχόν παρατυπιών, σε σχέση με τη χρονολογία επίδοσης, στο αποδεικτικό επιδόσεως. Κατά συνέπεια, με την παρ. 2 του άρθρου 162 ΚΠΔ δεν εισάγεται μία «ξερή» δικονομική ρύθμιση δίχως ουσιαστικό αντίκρισμα (όπως θεωρεί η Αιτιολογική Έκθεση του ν. 5172/2025, σ. 111-112, που κάνει λόγο για «τυπική παράλειψη» του οργάνου της επίδοσης), αλλά, αντιθέτως, πρόκειται για διάταξη που λειτουργεί υπέρ της απρόσκοπτης και αποτελεσματικής *υπεράσπισης* του προσώπου προς το οποίο γίνεται η επίδοση⁵.

Κι ενώ επί μία περίπου πενταετία η παραπάνω πρόβλεψη λειτούργησε με τον ενδεδειγμένο τρόπο στην πράξη, το ζήτημα της ακυρότητας τέθηκε μετά από καιρό εκ νέου αναπάντεχα στην αρεοπαγίτικη νομολογία, παρά την σαφή πρόβλεψη του νέου ΚΠΔ. Σχετικά αποφάνθηκε η ΑΠ 200/2024⁶, η οποία προδήλως εσφαλμένα δέχθηκε στη μείζονα πρότασή της ότι «η σχετική αυτή σημείωση στο επιδιδόμενο έγγραφο, καθώς και η έλλειψη αναγραφής των στοιχείων αυτής, δεν επιβάλλεται με ποινή ακυρότητας της σχετικής επίδοσης, δεδομένου μάλιστα ότι η ως άνω διάταξη (άρθρο 162 παρ. 2) δεν είναι από εκείνες, η μη τήρηση των οποίων επιφέρουν, κατ' άρθρο 154 παρ. 2 του ΚΠοινΔ ακυρότητα της επίδοσης». Παρείδε (;) εν προκειμένω ο ΑΠ ότι η ίδια η διάταξη του άρθρου 162 παρ. 2 ΚΠΔ (: όπως και η παρ. 3 του ίδιου άρθρου) όριζε ως κύρωση της παράλειψης του οργάνου να προβεί στη σημείωση τη σχετική ακυρότητα της επίδοσης (: «αλλιώς η επίδοση είναι άκυρη») και ... αναζητούσε (: κατ' αντιγραφή του σκεπτικού των παλαιότερων αρεοπαγίτικων αποφάσεων που είχαν εκδοθεί πριν από τον νέο ΚΠΔ) την ακυρότητα της επίδοσης στο άρθρο 154 παρ. 2 ΚΠΔ.

3.- Αυτή, λοιπόν, την «ατυχή» στιγμή της νομολογίας του Ακυρωτικού μας προσπάθησε να ... αξιοποιήσει η Αιτιολογική Έκθεση του ν. 5172/2025 για να δικαιολογήσει την κατάργηση,

¹ Βλ. ΑΠ 220/1959, ΠοινΧρ 1959, 517-518, ΑΠ 279/1963, ΠοινΧρ 1963, 609, ΑΠ 297/1965, ΠοινΧρ 1965, 599-600, ΑΠ 294/1977, ΠοινΧρ 1977, 660, ΑΠ 580/1992, ΠοινΧρ 1992, 586 επ., ΑΠ 1554/1993, ΠοινΧρ 1993, 1296, ΑΠ 1312/2000, ΝοΒ 2001, 297, ΑΠ 1303/2001, ΠοινΧρ 2002, 525, ΑΠ 983/2003, ΠΛογ 2003, 1082, ΑΠ 433/2013, ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1070/2013, ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1026/2017, ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΕφΔωδ 22/1959, ΝοΒ 1959, 1098-1099.

² Βλ. ΑΠ 220/1959, ό.π.

³ Βλ. Ανδρουλάκη, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, 5η έκδ., 2020, σ. 434, Ζαχαριάδης, Η ρύθμιση του άρθρου 161 παρ. 2, Υπερ. 1997, 1359 επ.

⁴ Βλ. Ζησιάνη Ι., Ποινική Δικονομία, τόμ. Α', 3η έκδ. 1976, 234, Καρρά, Ο νέος ΚΠΔ, 2024, 260.

⁵ Βλ. Ζαχαριάδης, Υπερ. 1997, 1365.

⁶ ΠοινΔικ 2024, 1091, όπου παρατηρήσεις Χιόνη-Χότουμαν.

με το άρθρο 79 παρ. 1 και 2, της σχετικής ακυρότητας από τη διάταξη του άρθρου 162 παρ. 2 (και 3) ΚΠΔ! Πράγματι, διαβάζει κανείς με έκπληξη στο κείμενο της Αιτιολογικής Έκθεσης τα ακόλουθα: «Με την προτεινόμενη ρύθμιση και την τροποποίηση του άρθρου 162 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ν. 4620/2019, Α' 96) επέρχεται εναρμόνιση με την πρόσφατη νομολογία του Αρείου Πάγου, να εξαιρέσει από τη ρητή πρόβλεψη ακυρότητας της επίδοσης, τις περιπτώσεις τυπικής παράλειψης αναγραφής στο έγγραφο που επιδόθηκε και παραμένει εις χείρας του παραλήπτη, του τόπου και χρόνου επίδοσης και των στοιχείων παραλήπτη, στοιχεία που

“είναι λυπηρό να παρακολουθεί κανείς πως ο δικονομικός νομοθέτης τα τελευταία χρόνια επιχειρεί να αποδομήσει μία-μία τις σημαντικές μεταρρυθμίσεις του νέου ΚΠΔ”

σε κάθε περίπτωση περιλαμβάνονται στο υπογεγραμμένο από τον παραλήπτη αποδεικτικό επίδοσης, που ενσωματώνεται στη δικογραφία προς απόδειξη της νομιμότητάς της».

Με άλλα λόγια, ο νομοθέτης του ν. 5172/2025 οικοδόμησε την κατάργηση μιας σημαντικής δικονομικής πρόβλεψης πάνω σε μία αρεοπαγτική απόφαση, η οποία, όμως, εσφαλμένα

ερμήνευσε τη διάταξη του άρθρου 162 παρ. 2 ΚΠΔ! Δυστυχώς, είναι λυπηρό να παρακολουθεί κανείς πως ο δικονομικός νομοθέτης τα τελευταία χρόνια επιχειρεί να αποδομήσει μία-μία τις σημαντικές μεταρρυθμίσεις του νέου ΚΠΔ, ορμώμενος άλλοτε από ανάγκες της επικαιρότητας (κάποτε αποτυπώνοντας ευκρινώς τις δημοσιογραφικές προτάσεις σε βάρος των επιστημονικών προτάσεων επιτροπών που επί σειρά ετών κατέστρωναν τις καταργούμενες προβλέψεις) και άλλοτε από νομολογιακές αντιμετωπίσεις, κινούμενες σε εσφαλμένη κατεύθυνση.

Η αναλυόμενη περίπτωση αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα, διότι –ανεξαρτήτως της άποψης που θα υιοθετούσε κανείς σε σχέση με την ορθότητα ή μη της ισχύουσας κατά τον χρόνο εκδίκασης από τον Άρειο Πάγο ρύθμισης– δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι επρόκειτο για ρητή νομοθετική διάταξη, η οποία (από παραδρομή;) δεν εφαρμόστηκε από τον Άρειο Πάγο. Σ' αυτή την περίπτωση, λοιπόν, που δικαιολογημένα κάποιος, ακόμα και υποστηρικτής της νέας διάταξης, θα έπρεπε να ψέξει το Ακυρωτικό μας για τη μη εφαρμογή του νόμου, ο νομοθέτης όχι μόνον δεν το πράττει, αλλά αντίθετα, επικροτεί την –κυριολεκτικά παρά τον νόμο– στάση του, προσδίδοντάς της νομοθετική ισχύ... ●

Η αντικατάσταση των αναμορφωτικών μέτρων των ανηλίκων και η τροποποίηση του άρθρου 124 ΠΚ με το Ν 5172/2025

Κώστας Κοσμάτος

Αναπλ. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ

Οι διατάξεις που επηρεάζουν το ποινικό δίκαιο των ανηλίκων δεν «ξέφυγαν» ούτε αυτή τη φορά από τη νέα τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα με το Ν 5172/2025. Η κυριότερη από αυτές αφορά την προσθήκη της παρ. 5 στη διάταξη του άρθρου 124 ΠΚ, με την οποία προβλέπεται η δυνατότητα του δικαστηρίου ανηλίκων για αντικατάσταση των αναμορφωτικών μέτρων που έχει επιβάλλει, όχι μόνο με αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, αλλά και με κατ' οίκον έκτιση ή με παροχή κοινωφελούς εργασίας και σε περίπτωση που τα παραπάνω δεν επαρκούν, με περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων με μέγιστη διάρκεια τα τρία (3) έτη. Ειδικότερα, για την αντικατάσταση των αναμορφωτικών μέτρων με περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, σύμφωνα με τη νέα διάταξη, θα πρέπει να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις: α) η πράξη για την οποία επιβλήθηκαν αναμορφωτικά μέτρα να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 127 ΠΚ, δηλαδή να πρόκειται για κακούργημα και να πρόκειται για ανήλικο που όταν τέλεσε την πράξη

“η κατά τα παραπάνω πρόβλεψη για αντικατάσταση των αναμορφωτικών μέτρων με ποινή θα πρέπει να θεωρηθεί μη ισχύουσα”

ήταν άνω των 15 ετών και β) κατά τη διάρκεια ισχύος των επιβληθέντων αναμορφωτικών μέτρων να ασκήθηκε ποινική δίωξη για πράξη που, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα ή ββ) τα επιβληθέντα αναμορφωτικά μέτρα να παραβιάζονται εξακολουθητικά.

Ωστόσο, η κατά τα παραπάνω πρόβλεψη για αντικατάσταση των αναμορφωτικών μέτρων με ποινή θα πρέπει να θεωρηθεί μη ισχύουσα, καθώς:

α) Οι διατάξεις του άρθρου 124 παρ. 1-3 ΠΚ για την μεταβολή ή αντικατάσταση των αναμορφωτικών και των θεραπευτικών μέτρων διαχρονικά εξυπηρετούν ένα βασικό σκοπό: τον έλεγχο της καταλληλότητας και της αποτελεσματικότητας των μέτρων που επέβαλλε το δικαστήριο ανηλίκων και τη δυνατότητα για μεταβολή τους, με γνώμονα την πληρέστερη μεταχείριση του ανηλίκου.

β) Ο νομοθέτης θεσπίζοντας τη διάταξη του άρθρου 124 ΠΚ έκανε ρητή αναφορά για αντικατάσταση των μέτρων με άλλα μέτρα και όχι με ποινές. Έτσι, δεν θέλησε να είναι δυνατή η αντικατάσταση οποιουδήποτε αναμορφωτικού ή θεραπευτικού μέτρου με επιβολή περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων.

γ) Με βάση τα παραπάνω δεδομένα γινόταν δεκτή η παράκαμψη της αρχής του δεδικασμένου (κατ' άρθρο 57 ΚΠΔ) σε σχέση με την μεταβολή ή αντικατάσταση των αναμορφωτικών μέτρων με άλλα (αναμορφωτικά ή θεραπευτικά) μέτρα, καθώς η τελευταία έχει ως βασική αφετηρία την καταλληλότερη μεταχείριση του ανηλίκου δράστη με επιβολή ανάλογων και αποτελεσματικών μέτρων, τα οποία δεν αλλοιώνουν την φύση των (αρχικώς) επιβληθέντων αναμορφωτικών μέτρων, αλλά τα συμπληρώνουν σύμφωνα με τις τρέχουσες περιστάσεις.

δ) Όπως είναι γνωστό, στους ανηλικούς δεν επιβάλλονται οι ποινές των ενηλίκων (φυλάκιση και κάθειρξη –ως στερητικές της ελευθερίας–, χρηματική, προσφορά κοινωφελούς εργασίας), αλλά αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή (εξαιρετικά, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 127 ΠΚ) περιορισμός σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (άρθρο 121 παρ. 2 ΠΚ).

Παράλληλα, προβλέπεται η κατ' οίκον έκτιση της ποινής (άρθρο 127 παρ. 1, εδ. τελευταίο) ως τρόπος έκτισης του περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων και η επιβολή της παροχής κοινωφελούς εργασίας, ως αναμορφωτικό μέτρο (άρθρο 122 περ. ι' ΠΚ).

Ειδικά, για να διαταχθεί η κατ' οίκον έκτιση της ποινής θα πρέπει πρώτα να επιλεγεί και να επιβληθεί από το δικαστήριο ανηλίκων ο περιορισμός σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων, να οριστεί με τη δικαστική απόφαση η διάρκειά του και στη συνέχεια να κριθεί, με βάση τις περιστάσεις, η αντικατάστασή του.

ε) Γίνεται απολύτως δεκτό ότι οι αποφάσεις που επιβάλλουν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα είναι αθωωτικές. Βέβαια, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 489 στοιχείο γ' του ΚΠΔ παρέχεται στον ανήλικο το δικαίωμα να ασκήσει έφεση κατά της απόφασης του μονομελούς και τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων, με την οποία καταδικάστηκε σε περιορισμό σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων ή επιβλήθηκαν σε αυτόν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Σημειώνεται ότι η πρόβλεψη αυτή που παρέχει το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων κατά αποφάσεων που επιβάλλουν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, εισήχθη για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη, υπό τον προϊσχύσαντα ΚΠΔ, όταν τροποποιήθηκε η διάταξη του άρθρου 489 του προϊσχύσαντος ΚΠΔ από το άρθρο 26 του Ν 3904/2010, καθώς μέχρι τότε η κρίση ότι οι αποφάσεις που επιβάλλουν αναμορφωτικά μέτρα είναι αθωωτικές ισοδυναμούσε με την αδυναμία προσβολής των αποφάσεων αυτών από τον κατηγορούμενο με το ένδικο μέσο της έφεσης, καθώς δεν προβλέπονταν στις περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις του άρθρου 486 του προγενέστερου ΚΠΔ. Άλλωστε, ο αθωωτικός χαρακτήρας της απόφασης έχει οδηγήσει σε αδυναμία άσκησης του ενδίκου μέσου της αναίρεσης κατά των αποφάσεων που διατάσσουν αναμορφωτικά μέτρα, καθώς κατά την προαναφερθείσα θέση της νομολογίας οι αποφάσεις αυτές –ως αθωωτικές– κρινόταν ότι δεν προσβάλλονται με το ένδικο μέσο της αναίρεσης, καθώς δεν περιλαμβάνονται ρητά στη διάταξη του άρθρου 504 του ισχύοντος Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Περαιτέρω, ο αθωωτικός χαρακτήρας των αποφάσεων αυτών έχει ορθά οδηγήσει το νομοθέτη στην μη εγγραφή τους στο δελτίο ποινικού μητρώου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 569 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ορίζεται ότι: «Σε κάθε δελτίο ποινικού μητρώου αναγράφονται τα εξής: ...β) Οι ακόλουθες αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις ή βουλεύματα: ...ββ) κάθε απόφαση με την οποία επιβάλλεται περιορισμός σε ειδικό κατάστημα νέων». Από την παραπάνω διάταξη προκύπτει ότι δεν εγγράφονται στο ποινικό μητρώο οι αποφάσεις των δικαστηρίων ανηλίκων που επιβάλλουν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, γεγονός που απηχεί την ανάγκη για αποφυγή του στιγματισμού του ανηλίκου, ώστε να μην αποτελεί η επιβολή των μέτρων «σκιά» στη μελλοντική διαδρομή του.

στ) Με την προσθήκη της παρ. 5 στο άρθρο 124 ΠΚ ο νέος ποινικός νομοθέτης φαίνεται ότι δημιουργεί ανεπίτρεπτες υπερβάσεις που δημιουργούν ρωγμές στη συνολική ιδιαίτερη ποινική και δικονομική μεταχείριση των ανηλίκων. Έτσι, το δικαστήριο ανηλίκων που καλείται να αντικαταστήσει τα αναμορφωτικά μέτρα, χωρίς να διενεργήσει σχετική αποδεικτική διαδικασία για την ουσία της υπόθεσης, μπορεί να παρακάμψει την απόφαση που διέταξε την επιβολή αναμορφωτικών μέτρων και να επιβάλλει περιορισμό σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων.

“Είναι εμφανές ότι ο βασικός πυρήνας της τροποποίησης της διάταξης του άρθρου 124 ΠΚ με το Ν 5172/2025 κινείται σε αυστηρή (αμφιβόλου νομιμότητας) κατεύθυνση”

Ουσιαστικά ο νομοθέτης φαίνεται ότι προβλέπει την «εκ των υστέρων» επιβολή (νέας) κύρωσης όχι για τη συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη, αλλά στη βάση της μεταγενέστερης συμπεριφοράς του ανηλίκου. Ωστόσο, η θέση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της αναγκαίας αναλογίας μεταξύ εγκλήματος και μεταχείρισης, χωρίς να τηρούνται οι δικαιοκρατικές δικονομικές εγγυήσεις που συνοδεύουν την εκδίκαση της ουσίας της υπόθε-

σης. Πρόκειται, περαιτέρω, για δικονομικές παραδοξότητες, καθώς με τον τρόπο αυτό επιχειρείται:

- i. η «μετατροπή» μιας αθωωτικής απόφασης που επέβαλλε αναμορφωτικά μέτρα σε καταδικαστική που επιβάλλει περιορισμό σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων,
- ii. η επιβολή νέας στερητικής της ελευθερίας ποινής, χωρίς ακροαματική διαδικασία ως προς την ουσία της υπόθεσης, χωρίς να είναι δυνατή η άσκηση ενδίκων μέσων και εγγραφή της νέας αυτής απόφασης στο δελτίο ποινικού μητρώου,
- iii. μη επιτρεπτή παραβίαση της αρχής του δεδικασμένου, αναφορικά με την αλλαγή του είδους του μέτρου που αποφάσισε να επιβάλλει το δικαστήριο ανηλίκων και της στερητικής της ελευθερίας ποινής που μπορεί να επιβάλλει το δικαστήριο της αντικατάστασης,

iv. ουσιαστική χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου, αναφορικά με την ποινική του μεταχείριση, χωρίς να έχει ασκηθεί ένδικο μέσο κατά της απόφασης που επέβαλλε το αναμορφωτικό μέτρο.

Είναι εμφανές ότι ο βασικός πυρήνας της τροποποίησης της διάταξης του άρθρου 124 ΠΚ με το Ν 5172/2025 κινείται σε αυστηρή (αμφιβόλου νομιμότητας) κατεύθυνση, με κυρίαρχο γνώμονα την επιλογή στερητικών της ελευθερίας μέτρων. Η

θεώρηση αυτή έχει ως αφετηρία την τήρηση του «νόμου και της τάξης» με την υιοθέτηση των αρχών της «μηδενικής ανοχής». Η παραπάνω επιλογή έχει σίγουρα επικοινωνιακό προβάδισμα, ωστόσο, δεν συνεκτιμά ότι η στέρηση της ελευθερίας των ανηλίκων επιτείνει τον στιγματισμό τους, ενισχύει την ιδροματοποίησή τους και τους οδηγεί μαθηματικά στην υποτροπή. Ιδίως, όταν η στέρηση της ελευθερίας των ανηλίκων υλοποιείται υπό τις γνωστές δυσμενείς συνθήκες και με κυρίαρχα τιμωρητικό προσανατολισμό. ●

Περί της φερόμενης σιωπηρής καταργήσεως του λόγου εξαλείψεως του αξιοποίνου πράξεων υπουργών κατά το άρθρο 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003

Ιωάννης Κ. Μοροζίνης

Επίκ. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Το άρθ. 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003 έχει από την έναρξη της ισχύος του ως εξής: «Το αξιοποينو των πράξεων των Υπουργών, που αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 1, εξαλείφεται με το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την

τέλεση της αξιοποίησης πράξης, εάν ως τότε η Βουλή δεν έχει αποφασίσει να ασκήσει ποινική δίωξη κατά του Υπουργού, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο νόμο αυτόν.». Η ρύθμιση αυτή εναρμονιζόταν με το άρθ. 86 παρ. 3 υποπαρ. 2 εδ. α' του Συντάγματος, όπως διαμορφώθηκε μετά την συνταγματική αναθεώρηση του 2001, όπου προβλεπόταν η ιδιότυπη «αποσβεστική προθεσμία» εντός της οποίας η Βουλή μπορούσε να ασκήσει την κατά το Σύνταγμα αρμοδιότητά της για ποινική δίωξη των

“Η επικαιρότητα έφερε ήδη στο προσκήνιο το ερώτημα (που σοβούσε λόγω της αδράνειας επί πενταετία του κοινού νομοθέτη) αν σε νομοθετικό επίπεδο η διάταξη του άρθ. 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003 εξακολουθεί να ισχύει”

υπουργών (χωρίς φυσικά το Σύνταγμα να προβλέπει την έννομη συνέπεια της παρόδου της προθεσμίας σε επίπεδο ουσιαστικού ποινικού δικαίου, ήτοι την εξαίλιψη του αξιοποίνου). Η πάροδος της ιδιότυπης αποσβεστικής προθεσμίας συνιστά στο πλαίσιο του ουσιαστικού ποινικού δικαίου λόγο εξαίλιψης του αξιοποίνου, και δη έναν άλλο, αυθύπαρκτο λόγο εξαίλιψης του αξιοποίνου που διακρίνεται σαφώς από την κοινή παραγραφή, περί της οποίας προβλέπει η παρ. 1 του άρθ. 3 Ν. 3126/2003¹. Κατά την αναθεώρηση του άρθ.

86 Συντ. από την Θ' Αναθεωρητική Βουλή (2019) η συνταγματική κατοχύρωση της προνομίας της «αποσβεστικής προθεσμίας» καταργήθηκε. Ωστόσο, αυτός ο αμφιλεγόμενος θεσμός, που έχει προκαλέσει πολλές αμφισβητήσεις για τη νομική του φύση², δεν καταργήθηκε εισέτι ρητώς στον εκτελεστικό του Συντάγματος ισχύοντα νόμο περί ευθύνης υπουργών (Ν. 3126/2003).

Η επικαιρότητα έφερε ήδη στο προσκήνιο το ερώτημα (που σοβούσε λόγω της αδράνειας επί πενταετία του κοινού νομοθέτη) αν σε νομοθετικό επίπεδο η διάταξη του άρθ. 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003 εξακολουθεί να ισχύει, αφού δεν έχει ως σήμερα ρητώς καταργηθεί. Μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2019 και την απόλειψη της σχετικής πρόβλεψης για την «αποσβεστική προθεσμία» από το άρθ. 86 παρ. 3 Συντ. υποστηρίχθηκε στη θεωρία ότι η διάταξη του άρθ. 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003 «σιωπηρώς καταργείται ως μη έχουσα νομοθετικό έρεισμα στο κείμενο του Καταστατικού Χάρτη της Χώρας και προφανώς ερχόμενη σε ευθεία αντίθεση με την ιστορικοβουλευτική ερμηνεία του συνταγματικού νομοθέτη»³, καθώς επίσης ότι η διάταξη αυτή «πρέπει να θεωρηθεί σιωπηρά καταργημένη με την συνταγματική αναθεώρηση, άλλως αντίθετη στο άρθρο 86 παρ. 3 Σ

² Με το ΣυμβΕιδΔικ 1/2011 (NoB 2011, 2180 = ΠοινΔικ 2011, 293· πρβλ. και Χριστόπουλο, NoB 2012, 2243 επ.) έγινε δεκτή η άποψη, την οποία και η νομολογία του Αρείου Πάγου στη συνέχεια ρητώς υιοθέτησε (ΑΠ 286/2019 ΤΝΠ QUALEX· ΑΠ 1308/2019 ΤΝΠ QUALEX), ότι πρόκειται για «ιδιότυπη (= ειδική) μορφή παραγραφής λειτουργούσα πλάι στη συνήθη μορφή παραγραφής» (έτσι στη θεωρία ο Λ. Μαργαρίτης, ΠοινΔικ 2011, 495). Κατά τη άποψη του γράφοντος πρόκειται για sui generis θεσμό που προσιδιάζει, ιδίως κατά τις έννομες συνέπειές του, περισσότερο στην αμνηστία παρά στην παραγραφή (NoB 2009, 1620 επ· ΠοινΔικ 2011, 731 επ.). Υποστηρίχθηκε επίσης ότι πρόκειται για ιδιότυπο λόγο εξαίλιψης του αξιοποίνου που δεν εντάσσεται σε γνωστή δογματική κατηγορία του ποινικού δικαίου και συνδέεται άρρηκτα με την (υπουργική) ιδιότητα του προσώπου του δράστη (Αναγνωστόπουλος, ΠοινΧρ 2011, 573 κ.επ· Χριστόπουλος, NoB 2012, 2247 υποσ. 16) ή για λόγο εξαίλιψης του αξιοποίνου που προσιδιάζει στη σιωπηρή παραίτηση από την έγκληση λόγω παρόδου της προθεσμίας της [πρβλ. 114 ΠΚ] (έτσι ο Φ. Πετσάλνικος, τότε Υπουργός Δικαιοσύνης στα Πρακτικά Ολομ. της Βουλής, Συνεδρίαση Ε' 18.02.2003, σ. 2933). Βλ. αναλυτικά για τη νομική φύση του θεσμού Αναστασοπούλου, ό.π., άρθ. 3 πλαγιάρ. 22 επ.

³ Η. Δαγκλής, Ποινική Ευθύνη Υπουργών, 2021, σ. 192 κ.επ· μάλλον έτσι και ο Μαυριάς, Συνταγματικό Δίκαιο, 62021, σ. 523.

¹ Αναγνωστόπουλος, ΠοινΧρ 2011, 572 επ· Αναστασοπούλου, εις: Παύλου/Σάμιος, Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Ποινική ευθύνη Υπουργών, 5η Ένημ. 2016, άρθ. 3 πλαγιάρ. 7 επ.

υπό την νέα του μορφή και κατά τούτο κατ' άρθρο 93 παρ. 4 Σ μη εφαρμοστέα από τα Δικαστήρια»⁴.

Η άποψη αυτή περί της φερόμενης σιωπηρής καταργήσεως του άρθ. 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003 είναι ελάχιστη πειστική, διότι παραβλέπει ότι το Σύνταγμα είναι lex, έστω υπέρτερης τυπικής ισχύος, και καταργεί νόμο είτε ρητώς (πράγμα που εδώ δεν συμβαίνει) είτε σιωπηρώς, εφόσον, όμως, η νέα συνταγματική ρύθμιση έχει αντίθετο περιεχόμενο με την υπάρχουσα νομοθετική ρύθμιση (βλ. 2 ΑΚ). Η σιωπηρή κατάργηση νόμου από άλλο νόμο (ίσης ή ανώτερης τυπικής ισχύος) προϋποθέτει, ως γνωστόν, ότι «ο νεότερος νόμος ρυθμίζει το ίδιο θέμα κατά τρόπο αντίθετο και ασυμβίβαστο με εκείνον του παλαιού νόμου»⁵. Το άρθ. 86 Συντ. δεν περιλαμβάνει μετά την Αναθεώρηση του 2019 κάποια ρύθμιση αντίθετη ή ασυμβίβαστη με το άρθ. 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003, αφού οι δύο κανόνες δικαίου δεν ρυθμίζουν το ίδιο θέμα. Η παρ. 3 του άρθ. 86 ρυθμίζει πλέον δικονομικά ζητήματα της ποινικής προδικασίας και ουδέν διαλαμβάνει για την εξάλειψη ή μη του αξιοποίνου, η οποία ανάγεται στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο. Δεν πρέπει να λησμονείται αφενός ότι τέτοια πρόβλεψη «αποσβεστικής προθεσμίας» στον εκάστοτε ισχύοντα νόμο περί ευθύνης υπουργών απαντά ανέκαθεν από το 1877, ήδη από τον πρώτο νόμο περί ευθύνης υπουργών που θεσπίστηκε υπό το Σύνταγμα του 1864 (Ν. ΦΠΣΤ' /1877)⁶. Επομένως, ο θεσμός ήταν ήδη υπερωνόβιος, όταν ο αναθεωρητικός νομοθέτης του 2001 τον αναβάθμισε σε συνταγματικό. Αφετέρου πρόκειται για θεσμό που αφορά πρωτίστως το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο, επομένως ανάλογη πρέπει να είναι η ερμηνεία των σχετικών συνταγματικών (ισχυσάντων από το 2001 έως το 2019) και νομοθετικών (ισχυόντων αδιαλείπτως από το 1877 έως σήμερα) διατάξεων. Χρειάζεται σαφήνεια στην πρόβλεψη ή την κατάργηση λόγου που επιδρά στην ποινική κολασιμότητα και πάντοτε, υπό το πρίσμα αυτό, το ερμηνευτικό πρωτείο ανήκει στην εκπεφρασμένη βούληση του ιστορικού νομοθέτη⁷. Υπό αυτά τα δεδομένα, η άποψη που τάσσεται υπέρ της μη καταργήσεως, αλλά της υποβαθμίσεως του θεσμού στην περιωπή κανόνα απλού τυπικού νόμου, έχει σαφώς το προβάδισμα.

Πειστικότερη είναι, δηλαδή, η άποψη ότι η Θ' Αναθεωρητική Βουλή προέβη μεν σε κατάργηση της συνταγματικής κατοχύρωσης του υπερωνόβιου θεσμού που εισάγει έναν ιδιότυπο, sui generis λόγο αποκλεισμού του τιμωρητού μιας κατά τα λοιπά άδικης και καταλογιστής εις ενοχή αξιόποινης πράξης

⁴ Τσιλιώτης, Σε περίπτωση παραπομπής υπουργού στο ακροατήριο και συνεχιζομένης αυτής της νομικής κατάστασης, ποία διάταξη θα εφαρμόζει το ποινικό δικαστήριο; Θα λάβει υπόψη του μόνο το αναθεωρημένο πριν την πράξη άρθρο 86 Σ ή την ευνοϊκότερη διάταξη που προανέφερα του νόμου περί ευθύνης Υπουργών; - Syntagma Watch · παρόμοια Κουτσούκος, Η άμεση εφαρμογή του Συντάγματος στο ζήτημα της αποσβεστικής προθεσμίας - Syntagma Watch

⁵ Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, ⁵2019, σ. 27.

⁶ Αναγνωστόπουλος, ΠοινΧρ 2011, 572 κ.επ.· Αναστασοπούλου, ό.π., άρθ. 3 πλαγιάρ. 7 επ.

⁷ Βλ. Ανδρουλάκη, Ποινικό Δίκαιο – Γενικός Μέρος I², 2006, σ. 106 επ.

–αν αυτός ο αποκλεισμός λαμβάνει χώρα ratione personae ή ratione materiae δεν μπορεί να αναλυθεί εδώ–, αλλά οπωσδήποτε δεν προέβλεψε στη θέση αυτής μια ρητή συνταγματική απαγόρευση του. Ως εκ τούτου, ελλείψει ρητής συνταγματικής κατοχύρωσης ή απαγόρευσης, αλλά και οποιασδήποτε άλλης συνταγματικής μνείας για την περιώνυμη «αποσβεστική προθεσμία», επανήλθαμε στο προ του 2001 καθεστώς της πρόβλεψης σε επίπεδο απλού τυπικού νόμου του συγκεκριμένου θεσμού, όπως συνέβαινε ήδη από τον 19ο αιώνα. Εξάλλου, ουδείς λόγος αποκλεισμού του τιμωρητού, πλην της αμνηστίας, ρυθμίζεται συνταγματικά, ούτε καν η παραγραφή. Ουδείς τόλμησε όμως ποτέ να υποστηρίξει ότι η εξάλειψη του αξιοποίνου λόγω παραγραφής ή μη υποβολής εγκλήσεως στη νόμιμη προθεσμία είναι αντισυνταγματικοί και καταργημένοι ως θεσμοί, επειδή στερούνται ερείσματος στο Σύνταγμα. Το δε επικαλούμενο υπέρ της καταργήσεως ιστορικοβουλευτικό επιχείρημα εκ του Ψηφίσματος της Θ' Αναθεωρητικής Βουλής, με το οποίο τέθηκαν σε ισχύ οι αναθεωρηθείσες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 187/28.11.2019), δεν έχει κανένα έρεισμα στο κείμενό του, αφού το Ψήφισμα καθεαυτό δεν περιλαμβάνει αιτιολογίες και δεν έχει καμία αξία per se για την ιστορικοβουλευτική ερμηνεία της νέας διάταξης⁸. Από τις συζητήσεις στην Θ' Αναθεωρητική Βουλή προκύπτει, μάλιστα, εκ διαμέτρου αντίθετο ιστορικοβουλευτικό επιχείρημα, αφού η συντριπτική κοινοβουλευτική πλειοψηφία (συμπολίτευση, αξιωματική αντιπολίτευση και ένα ακόμη κόμμα της ελάσσονος αντιπολιτεύσεως) τάχθηκε κατά τη συζήτηση για το άρθ. 86 υπέρ της παραπομπής του θέματος στον κοινό νομοθέτη

(κατά τη νομοθετική επιφύλαξη της παρ. 1), και όχι φυσικά υπέρ της συνταγματικής απαγόρευσης ή κατάργησης του θεσμού.

Ειδικότερα, από τα πρακτικά των εργασιών της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος προκύπτει σαφώς ότι με την αναμόρφωση του άρθ. 86 Συντ. το ζήτημα παραπέμφθηκε και πάλι προς ρύθμιση στον κοινό νομοθέτη με βάση τη νομοθετική επιφύλαξη της παρ. 1 του άρθ. 86. Χαρακτηριστική είναι η σχετική αποστοροφή της αγόρευσης του Προέδρου της Επιτροπής Αναθεώρησης Ε. Στυλιανίδη⁹: «Θεωρώ, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ότι η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας –στην οποία βλέπω ότι δημιουργείται και συνάντηση απόψεων– να απαλείψει από το άρθρο 86 παράγραφος 3 την αποσβεστική προθεσμία για τα αδικήματα των

⁸ Το Ψήφισμα επικαλείται ο Η. Δαγκλής, Ποινική Ευθύνη Υπουργών, σ. 192 κ.επ.

⁹ Πρακτικά Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος, Θ' Αναθεωρητική Βουλή, ΙΗ' Περίοδος Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση Ζ' (Πέμπτη 17 Οκτωβρίου 2019), σ. 257.

Υπουργών, παραπέμποντάς την στο νόμο, εξισώνει την αντιμετώπιση των Υπουργών με τους κοινούς πολίτες ενώπιον του νόμου, χωρίς όμως να εγκαταλείπει επ’ ουδενί τη θωράκιση των υπευθύνων και ηθικών πολιτικών, που είναι διατεθειμένοι να πάρουν αποφάσεις για το καλό της πατρίδας». Χαρακτηριστική είναι επίσης η παρατήρηση του Γενικού Αγορητή του ΚΙΝΑΛ (και καθηγητή του Συνταγματικού Δικαίου) Α. Λοβέρδου¹⁰: «Εάν απαλειφθεί το εδάφιο 5 του άρθρου 86, σχετικά με την αποσβεστική προθεσμία, είναι πάρα πολύ σοβαρή η συζήτηση περί του ποιος αναλαμβάνει την αρμοδιότητα να καθορίσει ποιες θα είναι οι σχετικές ρυθμίσεις από τούδε και στο εξής. Ο Κανονισμός της Βουλής που ακούστηκε εδώ είναι κανονιστικό κείμενο άσχετο προς το θέμα μας. Η μόνη εξουσιοδότηση που έχει το άρθρο 86 προς τον κοινό νομοθέτη παρέχεται από την παράγραφο 1. Άρα, πρέπει όλοι οι εισηγητές να την επικαλεστούμε. Πρέπει να επικαλεστούμε δηλαδή ότι απαλειφομένου του εδαφίου 5, η εξουσιοδότηση για τη ρύθμιση θεμάτων σχετικών είναι αυτή η οποία παρέχεται στο 86 παράγραφος 1. Εκεί βρίσκεται, λοιπόν, η εξουσιοδότηση προς τον κοινό νομοθέτη ... Υπάρχουν, όμως, δύο εκδοχές. Η μια εκδοχή είναι ο κοινός νομοθέτης να μην κάνει τίποτα επ’ αυτού και άρα, να ακυρωθεί η έννοια της αποσβεστικής προθεσμίας και για όλα τα αδικήματα να τρέχει κανονικά η κοινή παραγραφή, όπως την

¹⁰ Πρακτικά Επιτροπής Αναθεώρησης του Συνταγματος, ό.π., σ. 266.

ξέρουμε από το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο. Άρα η Βουλή να μπορεί να κινηθεί διαδικασία ποινικής προκαταρκτικής εξέτασης στα όρια της κοινής παραγραφής. Η δεύτερη είναι να παρέμβει ο νομοθέτης βάσει της εξουσιοδότησης της παραγράφου 1 του άρθρου 86 και να ορίσει όσα προκύπτουν ως βούλησή του.»

Είναι δεδομένο ότι μετά από κάθε συνταγματική αναθεώρηση ο νόμος περί ευθύνης υπουργών, όπως και κάθε άλλος τυπικός ή ουσιαστικός νόμος παραμένει σε ισχύ και δεν καταργείται, εκτός αν κάποια νέα συνταγματική ρύθμιση έχει αντίθετο περιεχόμενο. Εφόσον πρόκειται για θέμα που έχει παραπεμφθεί στον κοινό νομοθέτη προς ρύθμιση με βάση την επιφύλαξη υπέρ του νόμου (περί ευθύνης υπουργών) του άρθ. 86 παρ. 1 εδ. α’ Συντ. και αυτός επιλέγει, συνειδητά και ηθελημένα, να μην καταργεί, αλλά να διατηρεί την ισχύουσα ρύθμιση, η βούληση του αναθεωρητικού νομοθέτη να παραπέμψει το θέμα σε αυτόν προς ρύθμιση (και όχι να καταργήσει τον υπεραιωνόβιο θεσμό της ιδιότυπης «αποσβεστικής προθεσμίας») έχει απολύτως πραγματοποιηθεί. Ο χρόνος θα δείξει αν ο αμφιλεγόμενος θεσμός της «αποσβεστικής προθεσμίας» θα αντέξει την αυξανόμενη κοινωνική πίεση για απολύτως ίση ποινική μεταχείριση των πολιτικών προσώπων που κατέχουν υπουργικό αξίωμα με τους λοιπούς πολίτες. Μέχρι τότε: *Dura lex, sed lex.*

Η θέση του θύματος της εκβίασης και δράστη της ενεργητικής δωροδοκίας στην ποινική δίκη

Βασίλειος Χ. Αρβανίτης
Δικηγόρος LL.M., μέλος ΔΣ της ΕΕΠ

Μεγάλο πλήγμα της σύννομης και αμερόληπτης λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών έχουν αποτελέσει και συνεχίζουν να αποτελούν τα αδικήματα που τελούνται από υπαλλήλους στο πλαίσιο των καθηκόντων τους. Η δωροληψία υπαλλήλου κατ’ άρθρο 235 ΠΚ είναι ίσως το κατ’ εξοχήν και συχνότερα εμφανιζόμενο αδίκημα με το οποίο πλήττεται η ακεράιη λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας αλλά και η ίδια η

εμπιστοσύνη των πολιτών στη λειτουργία αυτή. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται σε περιπτώσεις που το αδίκημα της δωροληψίας συρρέει με αυτό της εκβίασης κατ’ άρθρο 385 ΠΚ, ήτοι σε περιπτώσεις που ο υπάλληλος προκειμένου να αποκομίσει παράνομο περιουσιακό όφελος εξαναγκάζει τον πολίτη να προβεί στην καταβολή του “δώρου”.

Πριν την ανάλυση της σχέσης των δύο αυτών αδικημάτων πρέπει να γίνει εξαρχής η επισήμανση της αυτοτελούς τυποποίησης στον Ποινικό Κώδικα των αδικη-

μάτων της δωροληψίας κατ’ άρθρο 235 ΠΚ και της δωροδοκίας υπαλλήλου κατ’ άρθρο 236 ΠΚ. Η δωροδοκία επομένως δεν αποτελεί συμμετοχή στη δωροληψία αλλά είναι αυτοτελώς τιμωρούμενη αξιόποινη πράξη. Οι διατάξεις αυτές τυποποιούν αδικήματα «αναγκαίας συμμετοχής», αφού για την ολοκλήρωσή τους απαιτείται αναγκαίως η σύμπραξη τουλάχιστον δύο προσώπων, ήτοι του δωροδοκούντος και του δωροδοκουμένου¹. Φυσικά, κάθε φορά που πληρούται η αντικειμενική υπόσταση της δωροδοκίας υπαλλήλου πληρούται ταυτόχρονα και αυτή της δωροληψίας.

Η σύμπραξη του δωρολήπτη και του δωροδότη μπορεί κάθε φορά να αποτελεί πρωτοβουλία του ενός ή του άλλου. Σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρείται το φαινόμενο, η απαίτηση του ωφελήματος από τον υπάλληλο να συνοδεύεται με βία ή κυρίως με απειλές, πληρώντας έτσι και την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος της εκβίασεως κατ’ άρθρο 385

¹ Έτσι και η Μ. Παπαχρήστου σε Α. Χαραλαμπίκη, Ο νέος Ποινικός Κώδικας (Τόμος Δεύτερος), Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 1571 με περαιτέρω παραπομπές σε ΠεντΕφΠειρ 156/2003 ΠειρΝ 2004, 98 επ. με παρατηρήσεις Τσιρίδη Π. και Γάφο Ηλ., Ποινικών Δίκαιον, Τεύχος Γ’, σελ. 6-7, 22-23.

“Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται σε περιπτώσεις που το αδίκημα της δωροληψίας συρρέει με αυτό της εκβίασης κατ’ άρθρο 385 ΠΚ”

ΠΚ². Κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη, η συρροή των αδικημάτων αυτών, ήτοι της εκβίασης και της δωροληψίας, είναι αληθής λόγω της ετερότητας των εννόμων αγαθών³. Ενώ προστατευόμενο έννομο αγαθό του αδικήματος της δωροδοκίας είναι η ακέραιη λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας και η εμπιστοσύνη των πολιτών στη λειτουργία αυτή, προστατευόμενο έννομο αγαθό της εκβίασης είναι αφενός η περιουσία και αφετέρου η ελευθερία σχηματισμού και πραγμάτωσης της βούλησης ως προς τη διάθεσή της⁴. Στις περιπτώσεις που εμφανίζεται η συρροή των αδικημάτων αυτών παρατηρούμε από τη μία την ύπαρξη του δράστη της εκβίασης και της παθητικής δωροδοκίας και από την άλλη την ύπαρξη του δράστη της ενεργητικής δωροδοκίας, ο οποίος ταυτόχρονα είναι και θύμα της εκβίασης.

Ο δράστης της ενεργητικής δωροδοκίας στην ως άνω περίπτωση, ενεργώντας ως θύμα εκβίασης, υφίσταται τον ψυχολογικό εξαναγκασμό και τη χειραγώγηση της βούλησής του, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την περιέλευσή του σε κατάσταση αδυναμίας αποφυγής του αδικού του εγκλήματος της ενεργητικής δωροδοκίας. Αυτή η ψυχική πίεση που υφίσταται ο δράστης οφείλεται στην τελεσθείσα σε βάρος του αξιόποινη πράξη της εκβίασης, για την οποία όχι μόνο δεν ευθύνεται αλλά αποτελεί και θύμα της⁵. Κατ' αυτόν τρόπο, λογικό επακόλουθο αποτελεί ότι στην περίπτωση αυτή αίρεται ο καταλογισμός του δράστη της ενεργητικής δωροδοκίας με βάση το άρθρο 32 του Ποινικού Κώδικα, στο οποίο προβλέπεται η κατάσταση ανάγκης που αίρει τον καταλογισμό.

Αυτή η σύμπλεξη των αδικημάτων της δωροδοκίας με την εκβίαση δημιουργεί περαιτέρω ζητήματα στην ποινική δίκη που διανοίγεται. Όσον αφορά το δικαίωμα προς υποστήριξη της κατηγορίας, αρχικά όπως είναι δεδομένο, το Ελληνικό Δημόσιο ή το εκάστοτε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, στο οποίο εργάζεται ο δημόσιος υπάλληλος, ο οποίος τελεί το αδίκημα της δωροληψίας, υφίστανται ηθική βλάβη από το εν λόγω

“ Η δωροληψία υπαλλήλου, τελούμενη διαμέσου της εκβίασης, αποκτά ως βασικό θύμα της το πρόσωπο του δωροδότη ”

αδίκημα και επομένως νομιμοποιούνται να παρασταθούν ως αμέσως ζημιωθέντα προς υποστήριξη της κατηγορίας⁶. Το αυτό ισχύει και στην περίπτωση της ενεργητικής δωροδοκίας, αφού και στην περίπτωση αυτή είναι άμεσος και προφανής ο κίνδυνος διαφθοράς του υπαλλήλου από τον δράστη της ενεργητικής δωροδοκίας και του κλονισμού της εμπιστοσύνης των

πολιτών προς τη σύννομη και εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών του Δημοσίου. Όσον αφορά την παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας στο αδίκημα της εκβίασης ανακύπτουν ποικίλα ζητήματα. Αφενός δικαιούται να παρασταθεί εκείνος που υπέστη την περιουσιακή ζημία⁷ και αφετέρου όταν το πρόσωπο που ζημιώθηκε είναι διαφορετικό από το πρόσωπο που εξαναγκάστηκε σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή, δικαιούται και ο δεύτερος να παρασταθεί, παράλληλα με τον ζημιωθέντα⁸.

Όταν, όμως, η εκβίαση διαπράττεται από δημόσιο υπάλληλο και το μέσο για την επίτευξη του απειλούμενου κακού είναι η κακή χρήση από τον δράστη της δημόσιας εξουσίας του, τότε η εκβίαση στρέφεται ταυτόχρονα και κατά του Δημοσίου, διότι επάγεται κλονισμό της εμπιστοσύνης των πολιτών ως προς τη σύννομη και εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών. Στη περίπτωση αυτή και το δημόσιο υφίσταται βλάβη από το έγκλημα της εκβίασης και επομένως νομίμως παρίσταται προς υποστήριξη της κατηγορίας⁹. Στις περιπτώσεις αυτές εκβίασης από υπάλληλο παρατηρείται το φαινόμενο ο δράστης της ενεργητικής δωροδοκίας να μπορεί να παρασταθεί προς υποστήριξη της κατηγορίας σε βάρος του εκβιαστή του και συγκατηγορουμένου του δωρολήπτη, καθώς είναι το θύμα της

² Βλ. σε Β. Αδάμπα, Δωροληψία υπαλλήλου, δωροδοκία και εκβίαση – Σταθμίσεις οντολογικής και αξιολογικής συσχέτισης, ΠοινΧρ 2024, σελ. 488, όπου αναλύεται το ενδεχόμενο απαίτησης του υπαλλήλου για καταβολή περιουσιακού ωφελήματος, απειλώντας τον πολίτη ότι διαφορετικά θα βεβαιώσει σε βάρος του κάποια παράβαση. Στην περίπτωση που η απειλή αφορά νομικά αστήρικτη ή αβάσιμη καταμήνυση ενός αδικήματος ή τη βεβαίωση κάποιας διοικητικής παράβασης, χωρίς να συντρέχουν οι νόμιμες γι' αυτή προϋποθέσεις, η απειλή αποκτά σαφή εξαναγκαστικά χαρακτηριστικά. Όταν η απειλή αφορά νομικά και ουσιαστικά βάσιμη καταμήνυση του πολίτη, εκ της οποίας θα έπρεπε να βεβαιωθεί πρόστιμο μεγαλύτερο του παράνομου οφέλους που απαιτεί ο υπάλληλος, δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη η ύπαρξη ζημίας στην περιουσία του δωροδότη και ακολουθώς η πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης της εκβίασης.

³ ΑΠ 1104/2013 ΕλλΔνη 2014, 1559, ΑΠ 49/2014 ΤΝΠ QUALEX, ΣυμβΑΠ 1246/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1122/2008 ΠοινΧρ 2009, 416, ΣυμβΠλημΕδεσ 22/2008 ΠοινΔικ 2010, 1120, ΑΠ 789/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1930/2001 ΠΛογ 2001, 2404, ΣυμβΑΠ 1637/1999 ΠοινΔικ 2000, ΤριμΕφΚακΑθ 425/1999 ΠοινΔικ 1999, ΑΠ 729/1992 Υπερ 1993.

⁴ Χ. Μυλωνόπουλος, Ποινικό Δίκαιο – Ειδικό Μέρος, Νομική Βιβλιοθήκη 2021, σελ. 314-315. Κρατούσα στη νομολογία η άποψη ότι αφού πρόκειται για έγκλημα βλάβης της περιουσίας, προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι πρωτίτως και αυτονόητα η περιουσία του θύματος, η οποία και βλέπεται από την εκβιαστική συμπεριφορά. Ε Καμπέρου σε Α. Χαραλαμπίκη, Ο νέος Ποινικός Κώδικας (Τόμος Δεύτερος), Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 3013 με περαιτέρω παραπομπές σε νομολογία.

⁵ Έτσι και ο Γ. Δημήτριάδης, Εκβίαση και δωροδοκία δικαστή: η δογματική της συνάντησης δύο εγκλημάτων επικοινωνιακής σχέσης, ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ 5/2016, σελ. 353-358.

⁶ ΑΠ 486/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 819/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1171/2013 ΠοινΧρ ΞΔ', 523, ΑΠ 925/2009 ΠοινΔικ 2009, 1080, ΑΠ 2686/2008 ΠοινΧρ 2009, 909, ΑΠ 2/2008 ΠοινΧρ 2008, 828.

⁷ Σύμφωνα με την πρόσφατη υπ' αριθ. 945/2023 απόφαση του Ζ' Τμήματος του Αρείου Πάγου (ΤΝΠ Αρείου Πάγου) απερρίφθη ανάρτηση κατηγορουμένου κατά καταδικαστικής σε βάρος του απόφασης για τα αδικήματα της απόπειρας εκβίασης με απειλή βλάβης της επιχείρησης και της δραστηριότητας του εξαναγκαζόμενου κατ' επάγγελμα και της παθητικής δωροδοκίας. Στην υπόθεση αυτή, έγινε δεκτή παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας από την ανώνυμη εταιρεία, η οποία υπήρξε η παθούσα των ως άνω εγκληματικών πράξεων.

⁸ ΑΠ 819/2015 ΤΝΠ QUALEX, ΑΠ 2048/2007 ΠοινΧρ 2008, 729.

⁹ Ε. Καμπέρου σε Α. Χαραλαμπίκη, Ο νέος Ποινικός Κώδικας (Τόμος Δεύτερος), Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 3049 με παραπομπή στις 819/2015 ΤΝΠ QUALEX, ΑΠ 2048/2007 ΠοινΧρ 2008, 729.

τελεσθείσας εκβίασης¹⁰. Όσον δε αφορά την παράστασή του προς υποστήριξη της κατηγορίας για το αδίκημα της δωροληψίας, η νομολογία έχει δικάσει, με αποφάσεις που δεν δέχονται την παράσταση του ιδιώτη λόγω του υπερατομικού χαρακτήρα του εννόμου αγαθού που προσβάλλει η δωροληψία και από την άλλη με αποφάσεις που δέχονται την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος του ιδιώτη προς παράσταση, λόγω της προσβολής της περιουσίας του από τον δωρολήπτη¹¹. Σε κάθε περίπτωση, η αποδοχή της δυνατότητας παράστασης προς υποστήριξη της κατηγορίας του δωροδότη θα πρέπει

¹⁰ Έτσι και ο Γ. Δημήτριάδης, Εκβίαση και δωροδοκία δικαστή: η δογματική της συνάντησης δύο εγκλημάτων επικοινωνιακής σχέσης, ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ 5/2016, σελ. 353-358.

¹¹ Β. Αδάμπα, Δωροληψία υπαλλήλου, δωροδοκία και εκβίαση – Σταθμίσεις οντολογικής και αξιολογικής συσχέτισης, ΠοινΧρ 2024, σελ. 488 με αναφορά σε νομολογία: ΑΠ 52/1984, ΠοινΧρ 1984, 697, ΣυμβΑΠ 997/1994, ΝοΒ 1994, 1203, ΣυμβΕφΘες 292/1996, Αρμ 1996, 759, ΑΠ 1224/1999, ΠοινΔικ, ΑΠ 1286/2003, ΠΛογ 2003, 1449, ΑΠ 1445/2007, ΠοινΧρ 2008, 430, ΑΠ 925/2009, ΝοΒ 2010.185, ΑΠ 277/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

να γίνεται με μια αξιολογική συσχέτιση του τυχόν οφέλους που μπορεί αυτός να έχει από την δωροδοκία.

Η δωροληψία υπαλλήλου, τελούμενη διαμέσου της εκβίασης, αποκτά ως βασικό θύμα της το πρόσωπο του δωροδότη, ειδικά αν ληφθεί υπόψη ότι ο υπάλληλος τελεί την εκβίαση εκμεταλλευόμενος την εξουσία που του δίνει η δημόσια θέση την οποία κατέχει. Φυσικά, δεν παραγνωρίζεται ότι ταυτόχρονα, η τέλεση των αδικημάτων αυτών παραβιάζει τα θεμέλια των αρχών της χρηστής διοίκησης, διαταράσσει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τις δημόσιες αρχές και προκαλεί βλάβη στο γενικότερο δημόσιο συμφέρον, καθώς η ακεραιότητα της διοικητικής λειτουργίας και η διαφάνεια πλήττονται ανεπανόρθωτα. Η διπλή προσβολή που προκαλεί η ως άνω συρροή αδικημάτων, αφενός στα ατομικά δικαιώματα του θιγόμενου και αφετέρου στη ακεραία λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών και στο κοινωνικό σύνολο, αναδεικνύει την ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην πρόληψη τέτοιων πρακτικών, μέσω της θεσμοθέτησης ελεγκτικών μηχανισμών και πρακτικών εντός των δημοσίων υπηρεσιών. ●

Πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το δικαίωμα του κατηγορουμένου να παρίσταται στην δίκη που διεξάγεται σε βάρος του

Ειρήνη Ι. Τσαγκαράκη
Δικηγόρος, LL.M., Δ.Ν.

Το δικαίωμα παράστασης σε δίκη κατοχυρώνεται στα άρθρα 47 εδ. β και γ και 48 παρ. 2 του ΧΘΔΕΕ ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και ενισχύεται με την Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Κοινοβουλίου της 9ης Μαρτίου 2016 για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας¹. Σύμφωνα με τα άρθρα 8-9 της Οδηγίας, μία δίκη επιτρέπεται να διεξάγεται ερήμην του κατηγορουμένου μόνον εφόσον αυτός ενημερώθηκε εγκαίρως για την σε βάρος του δίκη και για τις συνέπειες της μη παράστασής του σε αυτήν ή εκπροσωπείται από συνήγορο υπερασπίσεως, άλλως ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας που επιτρέπει επαναπροσδιορισμό της ουσίας της υπόθεσης και ενδέχεται να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης. Το περιεχόμενο του δικαιώματος παράστασης σε δίκη, όπως αυτό εξειδικεύεται στα ανωτέρω άρθρα της Οδηγίας, έχει επανειλημμένως απασχολήσει το ΔΕΕ τα

τελευταία έτη, και τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν σε αυτό συνοψίζονται ως εξής:

α) Σε ποιες περιπτώσεις και υπό ποιες οικονομικές εγγυήσεις επιτρέπεται ένα πρόσωπο να δικάσει χωρίς να είναι παρόν στην δίκη που διεξάγεται σε βάρος του;

Το ΔΕΕ απεφάνθη την 19.05.2022 (C-569/20) ότι η διεξαγωγή της δίκης είναι δυνατή, όταν οι αρμόδιες αρχές, παρά τις δέουσες προσπάθειες που κατέβαλαν, δεν κατάφεραν να εντοπίσουν τον κατηγορούμενο ώστε να τον ενημερώσουν για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης του. Τούτο, όμως, υπό την προϋπόθεση ότι ο κατηγορούμενος έχει τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της δίκης ή να ασκήσει ισοδύναμο μέσο ένδικης προστασίας που οδηγεί σε ουσιαστική επανεξέταση της υπόθεσης παρουσία του. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να περιοριστεί μόνον, όταν από ακριβείς και αντικειμενικές ενδείξεις προκύψει ότι ο κατηγορούμενος έλαβε επαρκείς πληροφορίες ώστε να γνωρίζει ότι επρόκειτο να διεξαχθεί η δίκη και, ενεργώντας σκοπίμως και με πρόθεση να αποφύγει την δικαστική κρίση, παρεμπόδισε τις αρχές να του παράσχουν επισήμως πληροφορίες για τη διεξαγωγή της.

Μερικούς μήνες αργότερα, την 15.09.2022, το ΔΕΕ εξέδωσε απόφαση (C-760/22), με την οποία έκρινε ότι όταν ο κατηγορούμενος, στον οποίο έχει απαγορευθεί η είσοδος σε κρά-

¹ Στις 30 Νοεμβρίου 2009 το Συμβούλιο εξέδωσε Ψήφισμα για έναν «Οδικό Χάρτη για την ενίσχυση των οικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες», προς εκτέλεση του οποίου εκδόθηκαν έξι Οδηγίες, η τέταρτη εκ των οποίων ήταν η Οδηγία 2016/343/ΕΕ.

* Το κείμενο της Οδηγίας δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων (www.hcba.gr)

τος-μέλος της Ένωσης, ενημερώνεται από τις αρχές για τη διεξαγωγή της δίκης του, χωρίς ταυτόχρονα να προβλέπονται κατ' εξαίρεση μέτρα εισόδου του στο έδαφος του κράτους αυτού για να παρασταθεί αυτοπροσώπως στην δίκη του, τότε η Πολιτεία στερεί από το πρόσωπο αυτό κάθε δυνατότητα αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος παράστασης σε δίκη και κατ' επέκταση του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη.

“Το περιεχόμενο του δικαιώματος παράστασης σε δίκη, όπως αυτό εξειδικεύεται στα ανωτέρω άρθρα της Οδηγίας, έχει επανειλημμένως απασχολήσει το ΔΕΕ τα τελευταία έτη”

Διαφορετική, ωστόσο, είναι για το ΔΕΕ η περίπτωση, στην οποία ο κατηγορούμενος συμμετέχει στη δίκη μέσω τηλεδιάσκεψης με τη ρητή συγκατάθεσή του. Ειδικότερα, όπως απεφάνθη την 04.07.2024 στην υπό στοιχεία C-420/20 υπόθεση, η συμμετοχή του κατηγορουμένου στη δίκη μέσω τηλεδιάσκεψης, κατόπιν ρητού αιτήματός του, δεν έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 8 της Οδηγίας, αφού και δι' αυτού του τρόπου διασφαλίζεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, που είναι ο

σκοπός της εν λόγω Οδηγίας. Άλλωστε, και το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ότι η συμμετοχή στη διαδικασία μέσω τηλεδιάσκεψης δεν είναι, αυτή καθ' εαυτή, ασυμβίβαστη με την έννοια της δίκαιης δίκης, εφόσον διασφαλίζεται ότι ο διάδικος είναι σε θέση να παρακολουθήσει την διαδικασία, να ακουστεί χωρίς τεχνικά εμπόδια και να επικοινωνήσει αποτελεσματικά και εμπιστευτικά με τον δικηγόρο του (ίδετε την από 02.11.2020 απόφαση του ΕΔΔΑ, Sakhnovskiy κατά Ρωσίας, § 98).

β) Σε ποιες περιπτώσεις και υπό ποιες δικονομικές εγγυήσεις μπορεί να περιοριστεί το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάσει τους μάρτυρες στο ακροατήριο και κατ' επέκταση και το δικαίωμά του σε ουσιαστική συμμετοχή του στην ποινική δίκη που διασφαλίζεται με την αυτοπρόσωπη παρουσία του στο ακροατήριο;

Την 08.12.2022 το ΔΕΕ απάντησε σε προδικαστικό ερώτημα που του υπέβαλε βουλγαρικό δικαστήριο επ' ακολουθία αιτήματος της εισαγγελικής αρχής για ανάγνωση καταθέσεων μαρτύρων που είχαν δοθεί κατά το στάδιο της προδικασίας (C-348/21). Το ΔΕΕ απεφάνθη ότι κατ' αρχήν αντιτίθεται στο άρθρο 8 της Οδηγίας εθνική ρύθμιση που επιτρέπει στο δικαστήριο να στηρίξει την απόφασή του για την ενοχή ή την αθώτητα του κατηγορουμένου σε κατάθεση μάρτυρα που ελήφθη στην προδικασία χωρίς τη συμμετοχή του κατηγορουμένου ή του συνηγόρου του, όταν δεν είναι δυνατόν να τον εξετάσει κατά την ακροαματική διαδικασία. Εντούτοις, η ανάγνωση της προανακριτικής κατάθεσης επιτρέπεται κατά το ΔΕΕ όταν συντρέχει σοβαρός λόγος για τη μη εμφάνιση του μάρτυρα στο ακροατήριο, η κατάθεσή του δεν αποτελεί το μοναδικό ή καθοριστικό αποδεικτικό στοιχείο για την καταδίκη του κατηγορουμένου και επιπλέον υφίστανται επαρκή αντισταθμιστικά στοιχεία που εξισορροπούν τις δυσχέρειες που προκαλεί στον κατηγορούμενο και στον συνηγόρο του η συνεκτίμηση της εν λόγω κατάθεσης ως αποδεικτικού στοιχείου.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το ίδιο βουλγαρικό δικαστήριο υπέβαλε επιπλέον προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ κατά την εκδίκαση της ίδιας υπόθεσης αναφορικά με τη δυνατότητα εξέτασης ενός μάρτυρα στο ακροατήριο παρά την δικαιολογημένη απουσία του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του (C-347/21). Στην από 15.09.2022 απόφασή του το ΔΕΕ επανέλαβε την παραδοχή, στην οποία είχε προβεί την 13.02.2020 σε προγενέστερη υπόθεση (C-688/18), ότι όταν ο κατηγορούμενος και ο συνήγορός του δεν μπορούν να παραστούν κατά την επ' ακροατηρίου εξέταση ενός μάρτυρα για λόγους ανεξάρτητους από τη βούλησή τους, το εθνικό δικαστήριο υποχρεούται να παράσχει στον κατηγορούμενο την δυνατότητα να τον εξετάσει συμπληρωματικά. Διευκρίνισε, όμως, επιπροσθέτως ότι, εφόσον κοινοποιηθεί στον κατηγορούμενο αντίγραφο των πρακτικών της εξέτασης του μάρτυρα ώστε να λάβει γνώση του περιεχομένου και του τρόπου διεξαγωγής της μαρτυρικής εξέτασης, δεν είναι αναγκαίο να επαναληφθεί καθ' ολοκληρίαν η εξέταση που διεξήχθη ερήμην του κατηγορουμένου.

γ) Πώς ενημερώνεται ο ερήμην καταδικασθείς για το δικαίωμά του σε νέα δίκη και πότε αποστερείται το δικαίωμα αυτό;

Το ΔΕΕ, αφού διευκρίνισε σε απόφαση που εξέδωσε την 08.06.2023 (C-430/22) ότι εθνικό δικαστήριο που καταδικάζει τον κατηγορούμενο ερήμην, χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρ. 8 παρ. 2 της Οδηγίας, δεν υποχρεούται να συμπεριλάβει στην καταδικαστική απόφαση ρητή μνεία του δικαιώματος του κατηγορουμένου σε νέα δίκη, επανήλθε όμως προσφάτως, την 16.01.2025, με νέες διευκρινίσεις για το ζήτημα της ενημέρωσης του ερήμην καταδικασθέντος για το δικαίωμά του σε νέα δίκη. Σε αυτή τη νεότερη απόφασή του (C-400/23), το ΔΕΕ απεφάνθη, μεταξύ άλλων, ότι σε περίπτωση ερήμην καταδίκης σε ποινή στερητικής της ελευθερίας χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρ. 8 παρ. 2:

- η υποβολή αίτησης για τη διεξαγωγή νέας δίκης δύναται να είναι το μοναδικό διαθέσιμο ένδικο μέσο προστασίας, υπό τον όρο τήρησης των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας,
- η αρχή της αποτελεσματικότητας δεν τηρείται όταν η αίτηση τίθεται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο στο αρχείο επειδή ο καταδικασθείς/αιτών νέα δίκη δεν εμφανίζεται αυτοπροσώπως στο δικαστήριο για την εκδίκαση της αίτησής του, και
- ο ερήμην καταδικασθείς πρέπει, εκτός από την ύπαρξη της καταδικαστικής απόφασης, να ενημερώνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα και για το περιεχόμενο αυτής, λαμβάνοντας πλήρες αντίγραφο της, καθώς και για το δικαίωμά του σε νέα δίκη και για τη διαδικασία διεξαγωγής της νέας δίκης του.

Τέλος, ένα ακόμη ερώτημα που πρόσφατα απασχόλησε το ΔΕΕ αφορά τον περιορισμό του δικαιώματος σε νέα δίκη σε περίπτωση ερήμην καταδίκης. Το Δικαστήριο έκρινε σε απόφασή του την 16.01.2025 (C-644/23) ότι είναι συμβατή με τα

άρθρα 8-9 της Οδηγίας εθνική ρύθμιση που δεν αναγνωρίζει στον φυγόδικο το δικαίωμα σε νέα δίκη, σε περίπτωση που συλληφθεί προς εκτέλεση της επιβληθείσας σε βάρος του ποινής. Τούτο, όμως, υπό την προϋπόθεση ότι η εθνική νομοθεσία προβλέπει ότι ο αποκλεισμός του δικαιώματος σε νέα δίκη ισχύει για τα πρόσωπα που, υπό το πρίσμα του συνόλου των κρίσιμων περιστάσεων, θεωρείται ότι ενημερώθηκαν σχετικά με τη δίκη τους και επιπλέον εκπροσωπήθηκαν από συνήγορο ή, ελλείψει τέτοιας εκπροσώπησης, ενημερώθηκαν εγκαίρως ότι, σε περίπτωση φυγοδικίας, θα δικάζονταν ερήμην.

Αρκετές από τις ανωτέρω παραδοχές του ΔΕΕ είναι ιδιαίτερως χρήσιμες παρ' ημίν, όπως λ.χ. για την αξιολόγηση ζητημάτων που ανακύπτουν από την πρόσφατη προσθήκη της παρ. 5 στο άρθρ. 215 ΚΠΔ για την ανάγνωση των καταθέσεων αστυνομικών και προανακριτικών υπαλλήλων στο ακροατήριο, την συμπληρωματική εξέταση μάρτυρα σε περίπτωση απουσίας του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του από την δίκη (άρθρ. 340 παρ. 2 εδ. γ ΚΠΔ) ή την εμφάνιση και την απολογία του κατηγορουμένου στη δίκη του με τη χρήση τεχνολογικών μέσων βάσει του προσφάτως εισαχθέντος στον ΚΠΔ άρθρ. 238Α. ●

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΔΑ¹

Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Αυγούστου - Δεκεμβρίου 2024

Επιμέλεια: Βασίλης Χειρδάρης, Δικηγόρος Αθηνών

Η νομολογία του ΕΔΔΑ τα τελευταία χρόνια έχει επηρεάσει σημαντικά και καθοριστικά τις εθνικές νομολογίες και έχει οδηγήσει σε νομοθετικές αλλαγές τις ευρωπαϊκές χώρες, ώστε να εναρμονιστούν με την ΕΣΔΑ αλλά και με τη νομολογία του Στρασβούργου.

Η χώρα μας και κυρίως τα δικαστήρια καθυστέρησαν αρχικά στην ευθυγράμμισή τους με αυτήν. Αποτέλεσμα να έχομε σωρεία καταδικαστικών αποφάσεων και να επιδικάζονται σημαντικές αποζημιώσεις.

Στο παρόν τεύχος παρουσιάζεται η ποινική νομολογία των μηνών Αυγούστου έως και Δεκεμβρίου του 2024 του Δικαστηρίου του Στρασβούργου.

ΑΡΘΡΟ 2

1) *Svrtan* κατά Κροατίας της 03.12.2024 (προσφ. αρ. 57507/19)

Παράπλευρος θάνατος 12χρονου σε περιστατικό πυροβολισμών. Ανεπαρκής έρευνα της αστυνομίας στην ανακάλυψη του όπλου. Παραβίαση δικαιώματος στη ζωή.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι αρχές δεν είχαν προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για να διασφαλίσουν τη δημόσια ασφάλεια και, τελικά, τη ζωή του υιού των προσφευγόντων. Η αστυνομία είχε διεξαγάγει έρευνα στο σπίτι του πυροβολήσαντος αρκετές εβδομάδες πριν από το τραγικό περιστατικό. Είχαν, ωστόσο, ερευνησει το σπίτι μόνο για μισή ώρα, χωρίς να βρουν και να κατασχέσουν το αυτόματο πυροβόλο όπλο που χρησιμοποιήθηκε στους εν λόγω πυροβολισμούς. Πράγματι, οι αρχές δεν τον είχαν ανακρίνει, ούτε έλαβαν καταθέσεις από την οικογένειά του ή από γείτονες, ούτε έλαβαν οποιαδήποτε άλλα μέτρα, παρά το γεγονός ότι η αστυνομία

είχε διαταχθεί να διενεργήσει περαιτέρω έρευνες, έχοντας ενημερωθεί ότι ο κατηγορούμενος κατείχε όπλα στην οικία του χωρίς άδεια.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή (άρθρο 2) και επιδίκασε στους προσφεύγοντες 30.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

2) *Validity Foundation* εξ ονόματος της *T.J.* κατά Ουγγαρίας της 10.10.2024 (προσφυγή αριθ. 31970/20)

Αναποτελεσματική ποινική έρευνα για συνθήκες θανάτου γυναίκας με νοητική αναπηρία. Παραβίαση τόσο του ουσιαστικού σκέλους όσο και του διαδικαστικού σκέλους του δικαιώματος στη ζωή (άρθρο 2).

3) *Haugen* κατά Νορβηγίας της 15.10.2024 (αριθ. προσφ. 59476/21)

Μη επαρκής παρακολούθηση κρατουμένου με ψυχικά προβλήματα που αυτοκτόνησε στις φυλακές. Καταδίκη για παραβίαση της προστασίας της ζωής.

¹ Τις αποφάσεις αυτές μπορείτε να τις αναζητήσετε σε αναλυτική περιληπτική μορφή (και στα ελληνικά) σε www.echr.caselaw.com καθώς και ολόκληρες στον ιστότοπο του ΕΔΔΑ (στα αγγλικά ή στα γαλλικά).

ΑΡΘΡΟ 3

1) I.G. κατά ΤΟΥΡΚΙΑΣ 27.08.2024 (αρ. προσφ. 32887/19)

Βιασμός ανήλικου αναπήρου. Αναποτελεσματική ποινική διαδικασία με αποτέλεσμα την παραγραφή των αδικημάτων. Καταδίκη της Τουρκίας.

Τον Μάιο του 2002, ο προσφεύγων υπέστη βιασμό από τέσσερις ανηλικούς. Η δικαστική διαδικασία που ακολούθησε ήταν γεμάτη επιπλοκές, συμπεριλαμβανομένου του διαχωρισμού των υποθέσεων λόγω της ηλικίας των κατηγορουμένων, των αλλαγών της δικαιοδοσίας μεταξύ των δικαστηρίων και της επακόλουθης απαλλαγής των επιτιθέμενων λόγω παραγραφής των αδικημάτων. Η χρονοβόρα διαδικασία διήρκεσε 13 έτη, κατά τη διάρκεια των οποίων τα δικαστήρια δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν τις διαδικασίες με αποτέλεσμα να επέλθει παραγραφή.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο αναγνώρισε παραβίαση των δικαιωμάτων του προσφεύγοντος σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, τονίζοντας ότι η ποινική διαδικασία διήρκεσε πάρα πολύ και ότι η καθυστέρηση αυτή έδωσε την εντύπωση της κρατικής ανοχής απέναντι στα αδικήματα που διαπράχθηκαν σε βάρος του. Επιδίκασε στον προσφεύγοντα περίπου 4.145 ευρώ για ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, αλλά ο ίδιος προσέφυγε στο ΕΔΔΑ αμφισβητώντας το ποσό αυτό ως ανεπαρκές υπό το πρίσμα της ταλαιπωρίας του και υποστηρίζοντας ότι η ποινική δίωξη που κινήθηκε κατά των κατηγορουμένων εναντίον του ήταν αναποτελεσματική, με τελικό αποτέλεσμα την ατιμωρησία τους λόγω παραγραφής των αδικημάτων.

Το ΕΔΔΑ τόνισε ότι το κράτος έχει θετική υποχρέωση να θεσπίσει ένα πλαίσιο για την αποτελεσματική διερεύνηση και δίωξη εγκλημάτων όπως ο βιασμός και ότι η μη αποτελεσματική αντιμετώπιση τέτοιας υπόθεσης συνιστούσε παραβίαση των υποχρεώσεων του κράτους βάσει του άρθρου 3.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η ποινική διαδικασία δεν συμμορφώθηκε με τις διαδικαστικές απαιτήσεις του άρθρου 3, διαπιστώνοντας παραβίαση. Επιπλέον, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι ο προσφεύγων δεν είχε απωλέσει την ιδιότητα του θύματος λόγω της αποζημίωσης που επιδίκασε το Συνταγματικό Δικαστήριο, αφού η τελευταία ήταν σημαντικά χαμηλότερη από αυτή που συνήθως επιδικάζει το Δικαστήριο σε παρόμοιες υποθέσεις. Παρ' όλα αυτά όμως το Στρασβούργο δεν επιδίκασε πρόσθετη ικανοποίηση την ηθική βλάβη γιατί δεν υπεβλήθη κανονικά σχετικό αίτημα από τον προσφεύγοντα.

2) SHARIFOV κατά AZERBAIJAN της 05.09.2024 (αρ. προσφ. 50513/12)

Αναποτελεσματική έρευνα για απαγωγή, κακομεταχείριση και παράνομη μεταφορά δημοσιογράφου στο Αζερμπαϊτζάν. Παραβίαση άρθρων 3, 5 και 8 της ΕΣΔΑ.

Το δικαστήριο επιδίκασε στον προσφεύγοντα αφενός μεν σε βάρος της Γεωργίας 10.000 ευρώ και σε βάρος του Αζερμπαϊτζάν 6.000 ευρώ για ηθική βλάβη. Επιδίκασε επίσης και 2.500 ευρώ για έξοδα σε βάρος καθενός των δύο κρατών.

3) Mukhtarli κατά Αζερμπαϊτζάν και Γεωργίας, της 05.09.2024 (αριθ. προσφ. 39503/17)

Αναποτελεσματική έρευνα απαγωγής και κακομεταχείρισης δημοσιογράφου. Ανατιολόγητη προσωρινή κράτηση και έρευνα κινητού χωρίς δικαστική άδεια. Πολλαπλές παραβιάσεις της ΕΣΔΑ.

4) Uzu κατά Ουκρανίας της 21.11.2024 (αριθμ. προσφ. 7164/18)

Ρατσιστική επίθεση κατά ανήλικου αфро-ουκρανού από ομάδα ατόμων. Καταδίκη για αναποτελεσματική αστυνομική έρευνα.

ΑΡΘΡΟ 4

B.B. κατά Σλοβακίας της 24.10.2024 (προσφυγή αριθ. 48587/21)

Παραπομπή και καταδίκη διακινητή για μαστροπεία και όχι για εμπορία ανθρώπων. Καταδίκη για παραβίαση του άρθρου 4 της ΕΣΔΑ.

Η προσφεύγουσα, μια γυναίκα Ρομά, κατήγγειλε ότι υπήρξε θύμα διακίνησης το 2010 από τη Σλοβακία στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου εργάστηκε - λόγω ανάγκης - ως ιερόδουλη για τουλάχιστον ένα έτος. Στη συνέχεια, ένα άτομο καταδικάστηκε για μαστροπεία.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι κρατικές αρχές είχαν περιορίσει τις προσπάθειές τους να εξακριβώσουν τα πραγματικά περιστατικά σε εκείνα που είχαν σχέση με την αξιολόγηση των πράξεων του δράστη ως μαστροπεία, χωρίς να ερευνήσουν επαρκώς την τυχόν διάπραξη του αδικήματος της εμπορίας ανθρώπων.

Κατά το Δικαστήριο του Στρασβούργου τα αποδεικτικά στοιχεία έδειχναν ότι οι αρχές απέφυγαν συνειδητά να ερευνήσουν την κατηγορία για εμπορία ανθρώπων και περιόρισαν τις προσπάθειές τους στην εξέταση της κατηγορίας για μαστροπεία. Επισημαίνεται ότι το αδίκημα της εμπορίας ανθρώπων ήταν σαφώς βαρύτερο από αυτό της μαστροπείας.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η ποινική διαδικασία στη Σλοβακία ήταν σημαντικά ελαττωματική όσον αφορά την αντιμετώπιση από τις αρχές των κατηγοριών κατά του φερόμενου ως διακινητή της προσφεύγουσας και διαπίστωσε ομόφωνα παραβίαση του άρθρου 4.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επιδίκασε 26.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 15.000 ευρώ για έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 5

1) Nsingi κατά Ελλάδας της 15.10.2024 (αριθμ. προσφ. 27985/19)

Καταδίκη της Ελλάδας για δικαστικές αποφάσεις λόγω υπερβολικού φορμαλισμού, ερμηνείας αντίθετης με την ΕΣΔΑ και έλλειψη αιτιολογίας. Αλλοδαπός κρατήθηκε με απόφαση που καταδίκασε άλλον με το ίδιο όνομα.

Ο προσφεύγων συνελήφθη στις 6 Ιουνίου 2018 από την αστυνομία και, μετά την εξακρίβωση της ταυτότητάς του,

καταχωρήθηκε στο όνομα ενός ατόμου που είχε καταδικαστεί σε οκτώ χρόνια κάθειρξη για παραβίαση του νόμου περί ναρκωτικών. Ο εισαγγελέας διέταξε να οδηγηθεί στη φυλακή για να εκτελεσθεί η επιβληθείσα ποινή.

Στις 20 Ιουνίου 2018 ο προσφεύγων προέβαλε αντιρρήσεις ζητώντας να αφεθεί ελεύθερος, αναφέροντας ότι δεν ήταν το πρόσωπο που κρίθηκε ένοχος και καταδικάστηκε, αλλά άλλος. Διετάχθη πραγματογνωμοσύνη και η σχετική έκθεση δακτυλικών αποτυπωμάτων διαπίστωσε ότι τα δακτυλικά αποτυπώματα του προσφεύγοντος ήταν διαφορετικά από αυτόν που καταδικάστηκε. Παρ' όλα αυτά το ποινικό δικαστήριο απέρριψε τις αντιρρήσεις του και το αίτημά του για αποφυλάκιση χωρίς να παραθέσει οιαδήποτε αιτιολογία.

Στη συνέχεια ο προσφεύγων υπέβαλε νέα αίτηση. Το δικαστήριο που επελήφθη διέταξε νέα πραγματογνωμοσύνη και καταθέσεις μαρτύρων. Η δεύτερη έκθεση δακτυλικών αποτυπωμάτων επιβεβαίωσε την πρώτη, διαπιστώνοντας ότι ο καταδικασθείς ήταν διαφορετικός από τον προσφεύγοντα. Το δικαστήριο τελικά τον άφησε ελεύθερο μετά από 168 ημέρες κράτησης.

Ο προσφεύγων μετά την αποφυλάκισή του υπέβαλε αίτημα, σύμφωνα με τον τότε ισχύοντα ΚΠΔ για αποζημίωση για τις μέρες που κρατήθηκε παράνομα. Το αίτημα απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι η κατάστασή του δεν ενέπιπτε σε καμία από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 533 του τότε ισχύοντος παλαιού ΚΠΔ και ότι το άρθρο 564 του ίδιου ΚΠΔ δεν εξασφάλιζε δικαίωμα αποζημίωσης για τους κρατούμενους των οποίων οι αντιρρήσεις για την ταυτότητά τους είχαν γίνει δεκτές.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η παντελής έλλειψη αιτιολογίας στην απορριπτική απόφαση του Ποινικού Δικαστηρίου της Θεσσαλονίκης είχε σαφώς παραβιάσει την αρχή της προστασίας από την αυθαιρεσία που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 § 1 της ΕΣΔΑ, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του γεγονότος ότι ο προσφεύγων είχε κρατηθεί, κατά το χρόνο αυτό, δυνάμει απόφασης που επέβαλε ποινή κάθειρξης οκτώ ετών σε διαφορετικό πρόσωπο. Το ΕΔΔΑ έκρινε επίσης ότι, το ελληνικό δικαστήριο που απέρριψε το αίτημα αποζημίωσης του προσφεύγοντος, ερμηνεύοντας το άρθρο 533 του τότε ισχύοντος πΚΠΔ με τον τρόπο που το ερμήνευσε, είχε υιοθετήσει μια υπερβολικά φορμαλιστική προσέγγιση που δεν ήταν σύμφωνη με το πνεύμα του άρθρου 5 § 5 της ΕΣΔΑ.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων δεν είχε στη διάθεσή του κανένα ένδικο μέσο με το οποίο να επιδιώξει επανόρθωση για την ανωτέρω κράτησή του, παρά τα προβλεπόμενα από το άρθρο 7 παρ. 5 του Συντάγματος, και διαπίστωσε παραβίαση και του άρθρου 5 § 5 της ΕΣΔΑ.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε 8.000 ευρώ για ηθική βλάβη και τα έξοδα.

2) B.D. κατά Βελγίου της 27.08.24 (αρ. προσφ. 50058/12)
Στέρηση δυνατότητας επανεξέτασης της νομιμότητας της παράτασης κράτησης ψυχικά ασθενούς. Παράνομη κράτηση. Διαρθρωτικό πρόβλημα του Βελγίου και καταδίκη.

Ο προσφεύγων, εισήχθη στο ψυχιατρικό παράρτημα φυλακών μετά από δικαστική απόφαση λόγω προβλημάτων ψυχικής υγείας. Ο εγκλεισμός του ξεκίνησε, αφού κρίθηκε ένοχος για

κλοπή και απόπειρα κλοπής. Παρά τις πολλαπλές αποφυλακίσεις με αναστολή και τις περιόδους επανένταξης, ο προσφεύγων επανειλημμένα καταδικαζόταν λόγω νέων αδικημάτων, με αποτέλεσμα την παρατεταμένη κράτησή του σε ψυχιατρικές εγκαταστάσεις ακατάλληλες για τη θεραπεία του.

Ο προσφεύγων αμφισβητούσε την αποτελεσματικότητα της νομικής εκπροσώπησης, η οποία εμπόδιζε τη δυνατότητά του να αντιπθεθεί στη νομιμότητα της κράτησής του. Σύμφωνα με τη βελγική νομοθεσία, οι προσφυγές κατά των αποφάσεων της Επιτροπής Κοινωνικής Άμυνας (CDS) μπορούσαν να υποβληθούν μόνο από δικηγόρο και η πρόσβαση στον φάκελο της υπόθεσης ήταν περιορισμένη, γεγονός που περιορίζε την ικανότητά του να προβεί σε αμφισβήτηση των αποφάσεων της CDS. Ο προσφεύγων υποστήριξε πως οι επανειλημμένες αρνήσεις των δικηγόρων που του είχαν διορίσει αυτεπαγγέλτως να ασκήσουν έφεση κατά των αποφάσεων του CDS συνιστούσαν παραβίαση των δικαιωμάτων του βάσει του άρθρου 5 της ΕΣΔΑ, το οποίο διασφαλίζει την αποφυγή της αυθαίρετης κράτησης, και του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, το οποίο εγγυάται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η κράτηση του προσφεύγοντος ήταν παράνομη, καθώς δεν πληρούσε τα απαιτούμενα νομικά πρότυπα. Ο παρατεταμένος χαρακτήρας της κράτησής του σε εγκαταστάσεις που δεν ήταν κατάλληλες για τη φροντίδα της ψυχικής του υγείας παραβίασε τις θεμελιώδεις αρχές της ΕΣΔΑ. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι τα υποκείμενα ζητήματα εντός του βελγικού συστήματος κράτησης, ιδίως όσον αφορά τη μεταχείριση των ψυχικά ασθενών, είχαν αναγνωριστεί και τεκμηριωθεί με την πάροδο των ετών, αντανακλώντας ένα διαρθρωτικό πρόβλημα που απαιτούσε αποκατάσταση. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβιάσεις τόσο του άρθρου 5 § 4 όσο και του άρθρου 5 § 1 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε στον προσφεύγοντα 7.300 ευρώ για ηθική βλάβη.

3) Hasanov κατά Αζερμπαϊτζάν της 10.10.2024 (αρ. προσφ. 12058/21)

Μη επαρκής αιτιολογία για παράταση προσωρινής κράτησης και ανεπαρκής ιατρική περίθαλψη κρατουμένου. Παραβιάσεις άρθρων 5 και 3 της ΕΣΔΑ.

4) Kazachynska κατά Ουκρανίας της 07.11.2024 (αριθμ. προσφ. 79412/17)

Παράνομος εγκλεισμός γυναίκας σε ψυχιατρείο για 13 μέρες με πλαστογραφημένη συναίνεσή της. Παραβίαση των άρθρων 5 και 3 της ΕΣΔΑ.

ΑΡΘΡΟ 6

1) Khachapuridze και Khachidze κατά Γεωργίας της 29.08.2024 (αρ. προσφ. 59464/21 και 13079/22)

Η μη κλήτευση μάρτυρα υπεράσπισης, η ανάγνωση καταθέσεων από τον μαρτύρων και η αποβολή των κατηγορουμένων από τη διαδικασία παραβίασαν το άρθρο 6 παρ. 1 και 3 της ΕΣΔΑ.

Οι προσφεύγοντες ενεπλάκησαν σε αντιπαράθεση με έναν δικαστή. Και τα δύο μέρη κατέθεσαν μηνύσεις. Ο δικαστής G.M. κατηγορήσε τους προσφεύγοντες ότι του επιτέθηκαν

λεκτικά και σωματικά, ενώ οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι αυτός τους προκαλούσε.

Στην προδικασία οι προσφεύγοντες υπέβαλλαν αίτημα για κλήση μάρτυρα, ισχυριζόμενοι ότι η κατάθεσή του θα ήταν κρίσιμη για την τεκμηρίωση της υπεράσπισής τους ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου. Το δικαστήριο αρνήθηκε την κατάθεση του μάρτυρα εξ αποστάσεως και στην συνέχεια απέρριψε τα αιτήματα για αυτοπρόσωπη εμφάνιση του, επικαλούμενο διαδικαστικούς λόγους.

Το εγκώριο δικαστήριο στηρίχθηκε για την απόφαση του σε μεγάλο βαθμό στις καταθέσεις 6 απόντων μαρτύρων, οι οποίες ανεγνώσθησαν κατά την διάρκεια της δίκης. Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι η εισαγγελία δεν εξασφάλισε την παρουσία των μαρτύρων αυτών και ισχυρίστηκαν ότι τα δικαιώματα τους που απορρέουν από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ παραβιάστηκαν λόγω διαδικαστικών παρατυπιών.

Το ΕΔΔΑ εκτίμησε ότι τα δικαιώματα του πρώτου και του δεύτερου προσφεύγοντος σε δίκαιη δίκη παραβιάστηκαν λόγω της αδυναμίας εξασφάλισης παρουσίας μαρτύρων και από την ανεπάρκεια των εθνικών δικαστηρίων να παρέχουν επαρκή αιτιολογία για τη μη κατάθεση του μάρτυρα στο ακροατήριο, υπονομεύοντας την πληρότητα της υπεράσπισης των κατηγορουμένων. Επιπλέον, διαπίστωσε ότι υπήρξε ελλιπής αξιολόγηση των απόντων μαρτύρων, λόγω ανεπάρκειας του εθνικού δικαστηρίου να καταβάλει εύλογη προσπάθεια για την εξασφάλιση της παρουσίας τους, επηρεάζοντας αρνητικά τη διεξαγωγή δίκαιης δίκης.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη υπό την ειδικότερη έκφασή της του δικαιώματος για επιτυχή κλήτευση και εξέταση των μαρτύρων υπεράσπισης και επιδίκασε στον πρώτο και στον δεύτερο προσφεύγοντα από 1.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 3.000 ευρώ για δικαστικά έξοδα.

2) Cesarano κατά Ιταλίας της 17.10.2024 (αριθμ. προσφ. 71250/16)

Μη μείωση της ισόβιας κάθειρξης σε 30 έτη πρόσκαιρη κάθειρξη. Δεν παραβιάστηκε η ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι επιβλήθηκε η επεικέστερη ποινή της ισόβιας κάθειρξης χωρίς απομόνωση έναντι αυτής με απομόνωση.

Απόρριψη από τα δικαστήρια του αιτήματος του προσφεύγοντος για μείωση της ποινής της ισόβιας κάθειρξης σε 30 χρόνια κάθειρξη. Η Αίτηση υπεβλήθη με το σκεπτικό ότι ο κατηγορούμενος προσφεύγων επέλεξε να δικαστεί στο πλαίσιο της λεγόμενης συνοπτικής διαδικασίας, σύμφωνα με την οποία ο κατηγορούμενος παραιτείται από ορισμένα δικαιώματα με αντάλλαγμα τη μείωση της ποινής.

Το Δικαστήριο, διαπίστωσε ότι τα ιταλικά δικαστήρια είχαν ορθώς εφαρμόσει την επεικέστερη ποινή στην περίπτωση του προσφεύγοντος συγκρίνοντας όλους τους εφαρμοστέους νόμους εντός του χρονικού διαστήματος που άρχισε από τον χρόνο που έκανε την αίτησή του για τη συνοπτική διαδικασία μέχρι την αμετάκλητη καταδίκη του. Τα εγκώρια δικαστήρια επέβαλλαν δηλ. αντί της ποινής της ισόβιας κάθειρξης με απομόνωση, την ποινή της ισόβιας κάθειρξης χωρίς απομόνωση, που είναι επεικέστερη ποινή.

Αυτό απέκλειε την προσφυγή στο δικαίωμα μείωσης της ποινής σε κάθειρξη 30 ετών, η οποία ήταν διαθέσιμη στους κατηγορούμενους στο πλαίσιο της συνοπτικής διαδικασίας, αφού η δυνατότητα αυτή είχε αντικατασταθεί νομοθετικά πριν ασκήσει την αίτησή του ο προσφεύγων.

Το ΕΔΔΑ έκρινε κατά πλειοψηφία ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 7 (καμία ποινή χωρίς νόμο), και ομόφωνα, ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 6 § 1 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη).

3) Souroullas Kay και Ζανέττος κατά Κύπρου της 26.11.2024 (προσφ. αριθ. 1618/18)

Δεν παραβιάστηκε η δίκαιη δίκη αφού για την καταδίκη ελήφθησαν υπόψιν και άλλες αποδείξεις πλην της κατάθεσης του συνεργού των κατηγορουμένων.

4) Kezerashvili κατά Γεωργίας της 05.12.2024 (προσφ. αριθ. 11027/22)

Η συμμετοχή Γενικού Εισαγγελέα σε σύνθεση δικαστηρίου, που εκδίκασε αναίρεση που άσκησε υφιστάμενός του, έθεσε υπό αμφισβήτηση την αντικειμενική αμεροληψία του δικαστηρίου!

Ο προσφεύγων ήταν πρώην Υπουργός. Ο ανωτέρω κατηγορήθηκε για υπεξαίρεση δικάστηκε και αθωώθηκε από τα δικαστήρια ουσίας. Στη συνέχεια εισαγγελέας που ανήκε στην Γενική Εισαγγελία άσκησε αναίρεση κατά της αθωωτικής απόφασης του προσφεύγοντος, η οποία έγινε δεκτή από το Ανώτατο Δικαστήριο, που τελικά μέσω γραπτής διαδικασίας καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε φυλάκιση πέντε ετών και απαγόρευση ανάληψης δημόσιου αξιώματος για 18 μήνες.

Στη σύνθεση του Ανώτατου Δικαστηρίου που εκδίκασε την ανωτέρω αναίρεση του εισαγγελέα συμμετείχε ως δικαστής ο Sh.T., ο οποίος είχε διατελέσει Γενικός Εισαγγελέας της Γεωργίας, και είχε την ιδιότητα αυτή κατά τον χρόνο που άσκησε την αναίρεση υφιστάμενός του εισαγγελέας.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η συμμετοχή του δικαστή Sh.T., στη σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστηρίου που εκδίκασε την Αναίρεση κατά της δευτεροβάθμιας αθωωτικής απόφασης ήταν αρκετή για να θέσει υπό αμφισβήτηση την αντικειμενική αμεροληψία του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά την εκδίκαση της αναίρεσης. Ταυτόχρονα, όμως αφού εξέτασε την απόφαση και την αιτιολογία της, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι διαπιστώσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου δεν ήταν αυθαίρετες ή προδήλως παράλογες σε σημείο που να παραβιάζουν τη δίκαιη διαδικασία ή να οδηγούν σε άρνηση απονομής δικαιοσύνης.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε: α) παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (άρθρου 6 § 1) λόγω έλλειψης αντικειμενικής αμεροληψίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, και β) μη παραβίαση του άρθρου 6 §§ 1 στην αναίρετική διαδικασία κατά το μέρος που καταδικάστηκε ο προσφεύγων και τέλος έκρινε ότι η διαπίστωση της ανωτέρω παραβίασης αποτελούσε από μόνη της επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για τυχόν ηθική βλάβη που υπέστη ο προσφεύγων.

5) C.O. κατά Γερμανίας της 17.09.2024 (αρ. προσφ. 16678/22)

Επαρκώς συγκρατημένες αναφορές σε άλλη δίκη περί εμπλοκής κατηγορουμένου, που εκκρεμούσε η δίκη

του. Μη διαπίστωση επιζήμιου αντικτύπου στην εν εξελίξει ποινική διαδικασία. Μη παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας.

Ο προσφεύγων, κατηγορήθηκε ότι συμμετείχε σε ένα σημαντικό σχέδιο φορολογικής απάτης, γνωστό ως σκάνδαλο «Cum-Ex». Η σχέση του προσφεύγοντος με ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που εμπλέκονταν στο σχέδιο φορολογικής απάτης που είχε ως αποτέλεσμα σημαντικές απώλειες για το γερμανικό δημόσιο ήταν ο λόγος που ασκήθηκε ποινική δίωξη εναντίον αυτού και άλλων. Το περιφερειακό δικαστήριο έκρινε δύο από τους συγκατηγορούμενους του, ενόχους για φοροδιαφυγή, συνδέοντας ρητά τις πράξεις τους με τον προσφεύγοντα και περιγράφοντας λεπτομερώς την φερόμενη εμπλοκή του. Οι αποφάσεις έκαναν εκτενείς αναφορές στο ρόλο του προσφεύγοντος, περιγράφοντάς τον συχνά ως «ξεχωριστά διωκόμενο πρόσωπο» και αξιολογώντας τις πράξεις του από νομική άποψη, παρά το γεγονός ότι δεν είχε ακόμη δικαστεί ή καταδικαστεί.

Ο προσφεύγων άσκησε ένδικα μέσα κατά των εν λόγω αποφάσεων, υποστηρίζοντας ότι οι λεπτομερείς περιγραφές της φερόμενης συμμετοχής του συνιστούσαν πρόωρη έκφραση ενοχής, παραβιάζοντας έτσι το δικαίωμά του του τεκμηρίου της αθωότητας, όπως κατοχυρώνεται από το άρθρο 6 § 2. Ισχυρίστηκε ότι οι αναφορές των δικαστηρίων είχαν επηρεάσει αρνητικά τη φήμη και τη δημόσια εικόνα του, πριν να έχει την ευκαιρία να υπερασπιστεί τον εαυτό του στο δικαστήριο.

Η Κυβέρνηση αντέκρουσε τους ισχυρισμούς υποστηρίζοντας ότι τα δικαστήρια απέφυγαν να προβούν σε ρητές διαπιστώσεις σχετικά με την ενοχή του και ότι το τεκμήριο αθωότητας του προσφεύγοντος δεν είχε τεθεί σε κίνδυνο. Υποστήριξαν ότι τα δικαστήρια ήταν υποχρεωμένα βάσει του εσωτερικού δικαίου να παρέχουν πραγματικά πορίσματα σχετικά με την υπόθεση των συγκατηγορουμένων, τα οποία, αν και αναφέρονταν στον προσφεύγοντα, δεν αποτελούσαν προκατάληψη της ενοχής του.

Το Δικαστήριο υπογράμμισε τη σημασία όχι μόνο του τεκμηρίου αθωότητας αλλά και των επιπτώσεων των δικαστικών εκτιμήσεων που γίνονται πριν από τη δίκη ενός κατηγορουμένου. Κάθε αναφορά που μπορεί να ερμηνευθεί ως δήλωση ενοχής πριν από τη δίκη μπορεί να υπονομεύσει τη δίκαιη δίκη και το τεκμήριο αθωότητας. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται στις δικαστικές αποφάσεις είναι κρίσιμη.

Το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι αναφορές που έγιναν από τα ποινικά δικαστήρια ήταν επαρκώς συγκρατημένες και ότι δεν είχαν επιζήμιο αντίκτυπο στην εν εξελίξει ποινική διαδικασία του προσφεύγοντος. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 § 2, τονίζοντας ότι η απουσία ρητών διαπιστώσεων ενοχής σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο σήμαινε ότι το τεκμήριο αθωότητας δεν είχε υπονομευθεί.

ΑΡΘΡΟ 8

1) Nezirić κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης της 05.11.2024 (αρ. προσφ. 4088/21)

Ανεπαρκείς εγγυήσεις στο εθνικό δίκαιο για την προστασία του δικηγορικού απορρήτου και των δεδομένων κινητού τηλεφώνου δικηγόρου.

Μετά την κατάσχεση του κινητού τηλεφώνου του δικηγόρου - προσφεύγοντος από το γραφείο του στο πλαίσιο ποινικής έρευνας, οι ανακριτικές αρχές αντέγραψαν ολόκληρο το περιεχόμενό του και το μετέφεραν και εξέτασαν σε άλλο χώρο, χωρίς την παρουσία του προσφεύγοντος και του εκπροσώπου του οικείου δικηγορικού συλλόγου.

Κατά το Δικαστήριο του Στρασβούργου η διενέργεια στοχευμένων ερευνών δεν ήταν υποχρεωτική βάσει της εθνικής νομοθεσίας. Στην περίπτωση του προσφεύγοντος, ο εισαγγελέας είχε ζητήσει προφορικά από τους ανακριτικούς υπαλλήλους να εξετάσουν ενδελεχώς τα αντιγραφέντα περιεχόμενα του τηλεφώνου, χρησιμοποιώντας τους αριθμούς τηλεφώνου των άλλων υπόπτων ως παραμέτρους αναζήτησης. Τελικά, προσκομίστηκε από την εισαγγελία στο δικαστήριο ολόκληρο το αντιγραφέν περιεχόμενο του τηλεφώνου ως αποδεικτικό στοιχείο στη δίκη και όχι επεξεργασμένα δεδομένα, που αφορούσαν την συγκεκριμένη υπόθεση στην οποία ο προσφεύγων ήταν κατηγορούμενος.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η εθνική νομοθεσία δεν διέθετε τις κατάλληλες διαδικαστικές εγγυήσεις για την προστασία δεδομένων που καλύπτονται από το δικηγορικό απόρρητο και διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της αλληλογραφίας (άρθρο 8).

2) M.Ş.D. κατά Ρουμανίας της 03.12.2024 (προσφ. αριθ. 28935/21)

Η αντιμετώπιση από τις αρχές της μη συναινετικής και εκδικητικής δημοσίευσης προσωπικών φωτογραφιών στο διαδίκτυο ήταν ανεπαρκής και αναποτελεσματική.

Η προσφεύγουσα διατηρούσε σχέση με τον V.C.A το 2016. Μετά λίγους μήνες χώρισαν. Η προσφεύγουσα ήταν τότε 18 ετών. Μετά τον χωρισμό τους ο πρώην σύντροφός της, που ήταν 20 ετών, έστειλε προσωπικές φωτογραφίες της σε μέλη της οικογένειάς της και σε φίλους του αδελφού της. Επίσης δημοσίευσε τις φωτογραφίες αυτές και τα προσωπικά της στοιχεία, σε ιστοσελίδες συνοδών, με αποτέλεσμα να λαμβάνει κλήσεις από άτομα που ζητούσαν σεξουαλικές υπηρεσίες.

Η προσφεύγουσα κατήγγειλε αμέσως στις αρχές τις ενέργειες του V.C.A., αλλά η ποινική έρευνα και οι σχετικές διαδικασίες παρέμειναν σε εκκρεμότητα για μεγάλο χρονικό διάστημα, μέχρις ότου τέθηκε μέρος των αδικημάτων στο αρχείο και παραγράφηκε το αδίκημα της πλαστογραφίας μέσω υπολογιστή. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το εγχώριο νομικό πλαίσιο ήταν ανεπαρκές, με αποτέλεσμα να μην μπορέσει να προστατεύσει την προσφεύγουσα από τη διαδικτυακή βία και ότι η έρευνα σχετικά με τους ισχυρισμούς της ήταν αναποτελεσματική, λόγω των υπερβολικών καθυστερήσεων, της συμπεριφοράς των αρχών, οι οποίες επέρριψαν μέρος της ευθύνης σ' αυτήν, συμβάλλοντας έτσι στην «επαναθυματοποίησή» της, καθώς και

της ρητής άρνησης της εισαγγελίας να συμμορφωθεί με απόφαση του δικαστηρίου για συνέχιση της υπόθεσης.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε, ομόφωνα, παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 8) και επιδίκασε 7.500 ευρώ για ηθική βλάβη, 700 ευρώ για αποζημίωση και τα έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 10

Lefebvre κατά Γαλλίας της 29.08.24 (αρ. προσφ. 12767/21)

Καταδίκη δημοτικού συμβούλου σε αποζημίωση 1 ευρώ για δυσφήμιση εταιρείας μέσω ανάρτησης στο Facebook. Μη παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης .

Ο προσφεύγων, δημοτικός σύμβουλος και πρόεδρος της αντιπολίτευσης στο δημοτικό συμβούλιο του Noisy-le-Sec ανάρτησε σχόλιο στον τοίχο του λογαριασμού του στο Facebook, με αφορμή ένοπλη επίθεση κατά άλλου δημοτικού συμβούλου, αναφερόμενος σε «μαφιόζικες υπερβολές».

Η δημοσίευση του προσφεύγοντος σχετικά με την ένοπλη επίθεση κατά του δημοτικού συμβούλου M.G., στην οποία εξέφρασε την ελπίδα του πως η έρευνα θα αποκαλύψει τους υπεύθυνους και τους «κοινωνικούς ιδιοκτήτες» που εμπλέκονται, προκάλεσε την αντίδραση της εταιρείας SAEM, που είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση του 30% των κοινωνικών κατοικιών στον δήμο και η οποία στην συνέχεια τον κατήγγειλε για συκοφαντική δυσφήμιση θεωρώντας ότι είχε στοχοποιηθεί.

Το Ποινικό Δικαστήριο του Παρισιού απάλλαξε τον προσφεύγοντα, εκτιμώντας ότι οι δηλώσεις του δεν αναφέρονταν άμεσα στην SAEM. Η εταιρεία άσκησε έφεση κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης. Το Εφετείο, με απόφαση κατέστη αμετάκλητη, αποφάσισε ότι το σχόλιο του προσφεύγοντα αποτελούσε συκοφαντική δυσφήμιση καταδικάζοντας τον να καταβάλει αποζημίωση 1 ευρώ για ηθική βλάβη και 1.500 ευρώ για τα δικαστικά έξοδα της SAEM, καθώς και να αφαιρέσει το επίμαχο σχόλιο.

Ο προσφεύγων προσέφυγε ενώπιον του ΕΔΔΑ, υποστηρίζοντας ότι η καταδίκη του παραβίασε το δικαίωμά του στην ελευθερία της έκφρασης.

Το Δικαστήριο του Στρασβούργου διαπίστωσε ότι η καταδίκη του προσφεύγοντος για συκοφαντική δυσφήμιση σε αποζημίωση ενός ευρώ συνιστούσε παρέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης, η οποία προστατεύεται από το άρθρο 10. Όμως, αναγνώρισε ότι η παρέμβαση αυτή ήταν προβλεπόμενη από τον νόμο και αποσκοπούσε στην προστασία της φήμης και των δικαιωμάτων τρίτων, γεγονός το οποίο σύμφωνα με το άρθρο 10 § 2 θεωρείται θεμιτός σκοπός για περιορισμό του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης.

Το Δικαστήριο αξιολόγησε την αναγκαιότητα της παρέμβασης και τις περιστάσεις της υπόθεσης, τονίζοντας ότι η ανάρτηση του προσφεύγοντος δεν στηριζόταν σε επαρκή πραγματική βάση και δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις ώστε να θεωρηθεί αντίστοιχη ή ισοδύναμη με πολιτικό λόγο. Οι κατηγορίες κατά της SAEM για συμμετοχή σε «μαφιόζικες

υπερβολές» κρίθηκαν ως δηλώσεις γεγονότων που δεν είχαν αποδεικτική βάση.

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε να καταβάλει το συμβολικό ποσό του 1 ευρώ ως αποζημίωση και τα δικαστικά έξοδα, γεγονός που το Δικαστήριο θεώρησε ως μη δυσανάλογο.

Το ΕΔΔΑ δεν διαπίστωσε παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης (άρθρο 10).

ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

ΑΡΘΡΟ Ι

Yaylali κατά Σερβίας της 17.09.2024 (αρ. προσφ. 15887/15)

Μη δηλωθέντα προσωπικά χρυσά βραχιόλια στο τελωνείο. Υποχρεωτική κατάσχεση και ποινική καταδίκη. Δυσανάλογη παρέμβαση στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας.

Ο προσφεύγων, ταξίδευε από Ολλανδία προς την Τουρκία όταν τον σταμάτησαν για τελωνειακό έλεγχο στη Σερβία. Κατά την διάρκεια του ελέγχου, βρέθηκαν οκτώ μεταχειρισμένα χρυσά βραχιόλια, τα οποία δεν είχε δηλώσει. Οι τελωνειακές αρχές τα κατασχέσαν και ασκήθηκε ποινική δίωξη εναντίον του, επικαλούμενες μη συμμόρφωση με τους τελωνειακούς κανονισμούς της Σερβίας.

Το εθνικό δικαστήριο έκρινε τον προσφεύγοντα ένοχο για εκ προθέσεως παράλειψη δήλωσης των βραχιολιών και του επέβαλε πρόστιμο, καθώς και την υποχρεωτική κατάσχεση των βραχιολιών. Ο προσφεύγων αμφισβήτησε την κατάσχεση, υποστηρίζοντας ότι ήταν αντισυνταγματική και παραβίαζε τα δικαιώματά του σύμφωνα τόσο με το εθνικό δίκαιο όσο και με την ΕΣΔΑ. Υποστήριξε ότι η κατάσχεση ήταν δυσανάλογη, καθώς τα βραχιόλια είχαν αποκτηθεί νόμιμα και δεν είχε προκληθεί ζημία στο κράτος. Το Ανώτατο Δικαστήριο επικύρωσε την καταδικαστική απόφαση, ενισχύοντας τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της κατάσχεσης σύμφωνα με το σερβικό δίκαιο.

Κατά το ΕΔΔΑ οποιαδήποτε στέρηση της ιδιοκτησίας πρέπει όχι μόνο να είναι νόμιμη, αλλά και αναλογική και να δικαιολογείται από νόμιμο σκοπό. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι, ενώ η κατάσχεση στηρίζεται στο σερβικό δίκαιο, έπρεπε επίσης να πληροί τα κριτήρια της προσβασιμότητας, της ακρίβειας και της προβλεψιμότητας. Επισημάνθηκε η απουσία σαφών κανονισμών σχετικά με τη δήλωση των προσωπικών χρυσών αντικειμένων, γεγονός που υποδηλώνει ότι ο προσφεύγων ενδέχεται να μην ενημερώθηκε επαρκώς σχετικά με τις απαιτήσεις. Επιπλέον, το Δικαστήριο εξέτασε κατά πόσον η κατάσχεση αποτέλεσε «ατομικό και υπερβολικό βάρος» στον προσφεύγοντα, σταθμίζοντας το δημόσιο συμφέρον έναντι των δικαιωμάτων του.

Το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της κατάσχεσης στέρησε από τον προσφεύγοντα κάθε εύλογη ευκαιρία να αμφισβητήσει αποτελεσματικά το μέτρο και ότι η φύση του αδικήματος δεν δικαιολογούσε μια τόσο αυστηρή ποινή. Τα κατασχεθέντα βραχιόλια είχαν αποκτηθεί νομίμως και δεν υπήρχε καμία ένδειξη εμπλοκής

τους σε παράνομες δραστηριότητες. Έτσι, το Δικαστήριο έκρινε ότι η κατάσχεση αποτελούσε δυσανάλογη παρέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντος στην ειρηνική απόλαυση των αγαθών του.

Το Δικαστήριο επιδίκασε 7.620 ευρώ για αποζημίωση και 1.000 ευρώ για δικαστικά έξοδα.

3) Amerisoc Center S.R.L. κατά Λουξεμβούργου της 17.10.2024 (αριθμ. προσφ. 50527/20)

Η αδυναμία αποτελεσματικής αμφισβήτησης της δέσμευσης τραπεζικού λογαριασμού παραβίασε το δικαίωμα ειρηνικής απόλαυσης της περιουσίας.

Κατόπιν αιτήματος διεθνούς αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής που υπέβαλαν οι Περουβιανές αρχές, στο πλαίσιο ποινικής έρευνας για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, οι αρχές του Λουξεμβούργου κατέσχεσαν για τουλάχιστον έξι (6) χρόνια, τα περιουσιακά στοιχεία της προσφεύγουσας εταιρείας, που έδρευε στην Κόστα Ρίκα. Συγκεκριμένα δεσμεύθηκε ο τραπεζικός λογαριασμός της σε τράπεζα του Λουξεμβούργου, ποσού 2.605.589 δολάρια ΗΠΑ. Η προσφεύγουσα δεν ενημερώθηκε από την τράπεζα για την ανωτέρω κατάσχεση για να προβεί σε παρατηρήσεις και ζήτηση, ανεπιτυχώς, για να της επιστραφούν τα περιουσιακά της στοιχεία. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι αρχές του Λουξεμβούργου δεν είχαν αξιολογήσει την αναλογικότητα του μέτρου, το

οποίο, λόγω της φύσης και του πεδίου εφαρμογής του, φαινόταν, εκ πρώτης όψεως, σημαντικό και σκληρό και το οποίο, εξάλλου, διαρκούσε επί έξι έτη. Ήταν καθήκον των εθνικών δικαστηρίων να βεβαιωθούν ότι η δέσμευση των κεφαλαίων της προσφεύγουσας δεν θα της προκαλούσε μεγαλύτερη ζημία από εκείνη που αναπόφευκτα προέκυπτε από τα μέτρα αυτά. Κατά το ΕΔΔΑ το πεδίο εφαρμογής του ελέγχου των εθνικών δικαστηρίων ήταν υπερβολικά στενό για να ικανοποιήσει την απαίτηση της επιδίωξης «δίκαιης ισορροπίας» που εμπεριέχεται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύθηκε από το γεγονός ότι το συγκεκριμένο ζήτημα δεν είχε εξεταστεί ούτε από τις Περουβιανές αρχές.

Έτσι, τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν παράσχει στην προσφεύγουσα μια εύλογη ευκαιρία να εκθέσει την υπόθεσή της μέσα από μια διαθέσιμη διαδικασία.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η καταγγελλόμενη κατάσχεση συνιστούσε επέμβαση στο δικαίωμα της προσφεύγουσας στην ειρηνική απόλαυση της περιουσίας της, το οποίο, ελλείψει ένδικου μέσου για την προσβολή του μέτρου αυτού κατά τρόπο αποτελεσματικό, ήταν δυσανάλογο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό και διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (προστασία της περιουσίας).

novacriminalia

Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Διεύθυνση: Η. Αναγνωστόπουλος

Συντακτική Επιτροπή: Ι. Αναστασοπούλου, Ν. Βιτώρος, Π. Κουρελέας, Π. Πανταζής, Β. Πετρόπουλος

Καλλιτεχνική επιμέλεια, σελιδοποίηση: Ίνα Μελέγκογλου

© Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων

Εμμανουήλ Μπενάκη 24, 106 78 Αθήνα

T.: 210 3820125, 6944506619

E-mail: hcba@hcba.gr

<http://www.hcba.gr>